

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Bakalářská práce

Dominika Koubková

**Dopad regionálních funkcí na činnost obsluhovaných knihoven
v Pardubickém kraji**

The impact of regional roles on activities of served libraries
in the Pardubice region

Praha 2020

Vedoucí práce: PhDr. Barbora Drobíková, Ph.D.

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Barboře Drobíkové, Ph.D., za vedení mé bakalářské práce, odborné konzultace a podnětné připomínky, které mi v průběhu zpracování obsahu poskytla. Dále bych také chtěla velmi poděkovat všem respondentům za poskytnutí cenných informací a ochotu při účasti na rozhovorech ve výzkumné části. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat své rodině za psychickou podporu při psaní této práce i po celou dobu studia.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

.....

Dominika Koubková

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá spokojeností obsluhovaných knihoven s výkonem regionálních funkcí na území Pardubického kraje a dopadem těchto funkcí na jejich samostatnou činnost. První část práce je čistě teoretická a shrnuje cíle a principy výkonu regionálních funkcí a jejich financování v České republice. V navazující podkapitole jsou podrobně rozepsány detaily výkonu a financování regionálních funkcí na území Pardubického kraje v letech 2014-2018. Druhá, výzkumná část práce, je vystavena na základě výsledků kvalitativního průzkumu. Průzkum byl realizován formou rozhovorů, které byly provedeny se zástupci šesti obsluhovaných knihoven v Pardubickém kraji. Rozhovory vedou k ověření současného stavu výkonu regionálních funkcí krajem, míry využívání služeb a celkové spokojenosti jednotlivých knihoven s poskytovanými službami. Závěr práce je shrnutím zjištěných poznatků z teoretické i výzkumné části a vzájemným porovnáním teorie a reálné praxe na příkladu veřejně prezentovaných informací a výsledků rozhovorů provedených s knihovníky obsluhovaných knihoven.

Klíčová slova:

regionální funkce, Pardubický kraj, obsluhované knihovny, naplňování standardů, knihovnické a informační služby

Abstract

The bachelor thesis deals with the satisfaction of the served libraries with the performance of regional roles in the Pardubice region and the impact of these roles on their independent activities. The first, purely theoretical part, summarizes the objectives and principles of the regional roles and their financing in the Czech Republic. The following subchapter discusses the performance and financing of the regional roles in the Pardubice Region in the years 2014-2018. The second, research, part of the work is based on the results of a qualitative survey. The survey was conducted in the form of interviews with the representatives of six libraries in the Pardubice region. The interviews aim at verification of the current state of regional roles performed by the region, the level of utilization of services and overall satisfaction of the individual libraries with the provided services. The conclusion provides not only the findings from the theoretical and research parts, mutual comparison of theory and real practice on the example of the publicly presented information but also the results of the interviews conducted with the librarians of the served libraries.

Keywords:

regional roles, Pardubice region, served libraries, service level fulfillment, library and information services

Obsah

Úvod.....	8
1. Regionální funkce	10
1.1 Regionální funkce a jejich cíle	10
1.2 Systém výkonu regionálních funkcí v zahraničí	11
1.3 Vymezení základních pojmů.....	11
1.4 Financování regionálních funkcí.....	13
1.5 Standardy pro výkon regionálních funkcí	14
1.5.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů	15
1.5.2 Statistika knihovnických činností	15
1.5.3 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady	16
1.5.4 Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace	16
1.5.5 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů	16
1.5.6 Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce.....	17
1.5.7 Servis automatizovaného knihovního systému (AKS) využívaného pro výkon regionálních funkcí	17
1.6 Výkaz výkonu a financování regionálních funkcí knihoven.....	17
1.7 Zpráva o výkonu regionálních funkcí knihoven	18
2. Výkon regionálních funkcí v Pardubickém kraji.....	19
2.1 Systém výkonu regionálních funkcí a jeho financování v Pardubickém kraji.....	19
2.2 Naplňování jednotlivých standardů při výkonu regionálních funkcí v Pardubickém kraji	21
2.2.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů	21
2.2.2 Statistika knihovnických činností	22
2.2.3 Vzdělávání knihovníků, semináře a porady.....	23

2.2.4	Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace	27
2.2.5	Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů	28
2.2.6	Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce.....	29
2.2.7	Servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí	30
3.	Průzkum realizace funkcí.....	31
3.1	Rozhovor č. 1 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel.....	32
3.2	Rozhovor č. 2 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 000 obyvatel.....	33
3.3	Rozhovor č. 3 – Neprofesionální knihovna v městské části s 2 000 obyvateli.....	36
3.4	Rozhovor č. 4 – Profesionální knihovna v obci do 3 000 obyvatel	38
3.5	Rozhovor č. 5 – Profesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel	39
3.6	Rozhovor č. 6 – Neprofesionální knihovna v městské části do 5 000 obyvatel.....	41
3.7	Shrnutí výzkumné části	43
	Závěr	48
	Seznam použitých zdrojů.....	50
	Seznam příloh	52

Úvod

Vzhledem k neustálému vývoji a zvyšujícím se požadavkům na poskytování knihovnických a informačních služeb, které knihovny zajišťují, vyvstala v průběhu let potřeba vyrovnat úroveň a kvalitu poskytovaných služeb na území celého státu. Pro tyto účely tak vznikla krajským knihovnám povinnost pravidelně zajišťovat odbornou pomoc knihovnám, které se o ni přihlásí, a zvyšovat tak dostupnost informačních a knihovnických služeb rovnoměrně na území jimi spravovaného kraje. Jedná se především o malé neprofesionální knihovny, kterým musí být věnována zvýšená péče, aby dokázaly správně zacházet s financemi a poskytnout všem občanům přístup k informacím, které potřebují. Právě práce s menšími knihovnami, jež se rozhodly využívat služeb regionálních funkcí, je hlavní náplní této práce.

Bakalářská práce se zabývá problematikou regionálních funkcí vykonávaných na území Pardubického kraje. Zaměřena je především na menší knihovny, které regionální funkce využívají, a vede k ověření jejich spokojenosti se službami nabízenými v rámci výkonu regionálních funkcí, mírou využívání těchto služeb, dopadem služeb na samostatnou činnost jednotlivých knihoven a naplňování standardů regionálních funkcí v rámci kraje.

Teoretická část práce vychází především z obsahu legislativních dokumentů, které stanovují specifika výkonu regionálních funkcí na našem území. První kapitola přibližuje hlavní význam a cíle regionálních funkcí a pracuje se základními terminologickými pojmy, které jsou potřebné pro orientaci v tématu. Dále se věnuje popisu jednotlivých standardů, které jsou uplatňovány při výkonu regionálních funkcí, financování služeb a základních dokumentů, které knihovny každoročně vykazují ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí na území celé České republiky. Druhá teoretická kapitola se již detailně věnuje výše zmíněným aspektům výkonu regionálních funkcí na území Pardubického kraje v rozmezí let 2014-2018. Kapitola popisuje systém výkonu funkcí, naplňování jednotlivých standardů v kraji a statistické údaje z posledních pěti let. Cílem teoretických kapitol je základní představení problematiky a její následné přiblížení v podobě aplikace na konkrétní kraj.

Výzkumná část práce vychází z teoretických poznatků zjištěných a shrnutých v předchozích kapitolách. Konkrétně se již dotýká výkonu regionálních funkcí na území Pardubického kraje a celkové spokojenosti knihoven s poskytovanými službami. Pro získání výsledků byl proveden kvalitativní výzkum realizovaný formou polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci šesti obsluhovaných knihoven. Každé z dotazovaných knihoven je vyhrazena jedna podkapitola,

která shrnuje přehled informací, jež byly pro účely vypracování bakalářské práce anonymně poskytnuty, a byl udělen souhlas s jejich zveřejněním.

Závěr práce je shrnutím osobně zjištěných poznatků získaných prostřednictvím poskytnutých rozhovorů ve výzkumné části a jejich vzájemné porovnání společně s teoretickými poznatky, ze kterých otázky pro výzkumnou část vycházely.

1. Regionální funkce

Kapitola popisuje obecné principy a terminologii vztahující se k problematice výkonu regionálních funkcí v České republice. Jsou zde představeny jejich obecně stanovené cíle a jednotlivé standardy, jejichž naplňováním má být docíleno vyrovnání kvality poskytovaných služeb.

1.1 Regionální funkce a jejich cíle

Regionálními funkcemi se rozumí soubor odborných knihovnických činností, v jejichž rámci poskytuje krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poradenské, vzdělávací a koordinační služby základním knihovnám v kraji (městským a obecním knihovnám) dle § 2 písm. h) zákona 257/2001 Sb., *O knihovnách a podmínkách veřejných knihovnických služeb*. (Zákon č. 257/2001 Sb.)

Tyto služby tak pomáhají zaručit občanům kvalitu a dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky, a tím vyrovnávat rozdíly úrovně poskytovaných služeb mezi městskými knihovnami a knihovnami menších obcí. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

Jedním z předpokladů pro rozvoj knihovnictví je koordinace spolupráce knihoven na celostátní úrovni, neboť žádná knihovna není sama o sobě schopna uspokojit všechny potřeby uživatelů a efektivně hospodařit s finančními prostředky z veřejných zdrojů (Služby knihoven knihovnám, 2014).

Dle § 9 odst. 2 písm. g) knihovního zákona (2001) je jako celostátní koordinátor regionálních funkcí stanovena Národní knihovna České republiky, která metodicky řídí výkon regionálních funkcí, u kterých zároveň vyhodnocuje jejich plnění. Podle § 11 odst. 3-4 knihovního zákona je pak v jednotlivých krajích pověřena koordinací plnění a plněním regionálních funkcí příslušná krajská knihovna. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

Mezi výjimky patří Moravská zemská knihovna v Brně, která plní funkci krajské knihovny v Jihomoravském kraji, a Městská knihovna v Praze, která zajišťuje plnění a koordinaci regionálních funkcí na území hlavního města Prahy.

1.2 Systém výkonu regionálních funkcí v zahraničí

Každá země má vlastní způsob kooperace veřejných knihoven a koncepci rozvoje knihovnických a informačních služeb. Zahraniční zdroje k tomuto tématu jsou tak velmi těžko dohledatelné už díky odlišné terminologii v cizím jazyce.

Příklad zahraničního řešení, které se podobá našemu systému regionálních funkcí, je možné najít například ve Velké Británii. Jedná se o propojenou síť deseti regionálních systémů na území Velké Británie a Irsku, působící pod jménem *Regional Library Systems*. Původním záměrem vedoucím k jejímu vytvoření bylo zjednodušení dosavadního procesu meziknihovní výpůjční služby a celkové snížení nákladů na přepravu objektů jak v rámci regionu, tak mezi regiony navzájem. V reakci na lokální podmínky a priority jednotlivých regionů se začala role celé sítě postupně měnit. Důležitou oblastí spolupráce se stalo školení zaměstnanců knihoven, poradenství v oblasti knihovnické komunity a automatizovaných systémů společně s cílem dosáhnout co největšího přínosu pro uživatele knihoven. Na regionální systémy ve Velké Británii má však velký dopad uspořádání místní správy, která velmi ovlivňuje výsledky vývoje knihovnických a informačních služeb. (Powell, 1994)

Na příkladu Velké Británie je možné vidět vývoj potřeb v oblasti knihovnictví mimo území České republiky. Systém výkonu regionálních funkcí v každém státě čelí mnoha výzvám v krátkodobém i dlouhodobém horizontu, jakož i řadě příležitostí k jejich postupnému vývoji v mnoha oblastech. Tato pole působnosti jsou založena především na rozvoji oboru v daném kraji, požadavcích občanů a technologické vybavenosti.

1.3 Vymezení základních pojmů

Krajská knihovna je dle § 11 knihovního zákona (2001) součástí systému knihoven, v jehož rámci vykonává koordinační činnosti, je garantem kvalifikačního růstu pracovníků a je zodpovědná za plnění regionálních funkcí v daném kraji. Prostřednictvím smlouvy může v rámci kraje přenést výkon regionálních funkcí na vybrané základní knihovny. Smlouva o přenesení regionálních funkcí musí mít písemnou formu. (Pravidla zajištění RF v PCE, nedatováno)

Pověřená knihovna je základní knihovna v kraji, která je zapsána v evidenci Ministerstva kultury. Po dohodě se svým zřizovatelem byla na základě smlouvy s krajskou knihovnou

pověřena výkonem regionálních funkcí v rozsahu a na území vymezeném ve smlouvě. Součástí smlouvy je seznam přidělených obsluhovaných knihoven.

Výběr pověřených knihoven provádí krajská knihovna na základě kritérií, sledujících především odbornou úroveň pověřené knihovny, aby docházelo k odpovídajícímu vykonávání regionálních funkcí. Mezi hlavní kritéria patří především:

- dodržování národních standardů v oboru knihovnictví, knihovna disponuje kvalitním fondem a nabízí široké spektrum knihovnických a informačních služeb,
- kvalifikovaný personál,
- knihovna má zajištěny základní i specifické podmínky pro poskytování regionálních funkcí (sledování dění v oboru, skladové kapacity, schopnost zajištění dopravy pro výkon regionálních funkcí),
- knihovna se prezentuje prostřednictvím webových stránek, čímž zvyšuje informovanost a možnosti komunikace v obsluhovaném regionu.

(Pravidla zajištění RF v PCE, nedatováno)

Obsluhující knihovna je profesionální základní knihovna, která pomáhá v obsluze knihoven v rámci výkonu regionálních funkcí v daném regionu kraje. Její služby jsou vymezeny objednávkou u krajské či pověřené knihovny, u které pravidelně vykazuje své náklady na tyto služby. (Pravidla zajištění RF v PCE, nedatováno)

Obsluhovaná knihovna je základní knihovna zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která po uzavření písemné smlouvy s pověřenou knihovnou přijímá její služby v rámci poskytování regionálních funkcí.

Základní knihovna je veřejná knihovna, která disponuje univerzálním knihovním fondem, vykonává informační, kulturní a vzdělávací činnosti, a je součástí systému veřejných knihoven. (Pravidla zajištění RF v PCE, nedatováno)

Specializovaná knihovna je veřejná knihovna disponující specializovaným fondem, která se na vlastní vyžádání může stát příjemcem služeb z výkonu regionálních funkcí dle kapacitních možností obsluhovaných knihoven v kraji. Specializovaná knihovna rovněž vykonává odborné činnosti a v rámci regionálních funkcí má možnost čerpat zejména ze služeb v oblasti poradenství a vzdělávání. (Pravidla zajištění RF v PCE, nedatováno)

Neprofesionální knihovna je základní knihovna, kterou provozuje příslušný orgán obce. Pracovní úvazek knihovníka činí méně než 15 hodin týdně.

Profesionální knihovna je základní knihovna, kterou provozuje příslušný orgán obce. Pracovní úvazek knihovníka je vyšší než 15 hodin týdně.

Výměnný fond je knihovní fond knihovny, která jej vytváří za účelem zapůjčování výměnných souborů obsluhovaným knihovnám. Knihovní fond je financován z prostředků vyhrazených krajem na regionální funkce, finančních prostředků, které za tímto účelem poskytují provozovatelé (obce), nebo z jiných zdrojů, jakými jsou například dary. V rámci doplnění knihovního fondu je možné výměnný fond trvale uložit v obsluhované knihovně. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.4 Financování regionálních funkcí

V letech 2002-2005 bylo financování regionálních funkcí zajišťováno Ministerstvem kultury. Od roku 2005 je poskytování finančních prostředků na výkon regionálních funkcí převedeno do kompetence zastupitelstev jednotlivých krajů.

Při rozdělování financí na výkon regionálních funkcí se zastupitelstva krajů ve většině případů drží zásad uvedených v *Metodickém pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky (2014)*, jež se zpravidla používají pro vytyčení krajských zásad pro výkon regionálních funkcí. (Dilhofová, 2013)

Finanční prostředky na výkon regionálních funkcí jsou poskytovány z rozpočtu kraje do rozpočtu krajské knihovny, nebo provozovateli další knihovny, která byla podle písemné smlouvy s krajskou knihovnou pověřena výkonem regionálních funkcí. Finanční prostředky může pověřená knihovna použít pouze na činnosti vymezené v této smlouvě.

Výši částky přidělené na zajištění regionálních funkcí knihoven určuje kraj v souladu se stanovenými zásadami pro výkon regionálních funkcí nebo krajskou koncepcí. Krajská knihovna po projednání s pověřenými knihovnami každoročně navrhuje rozdělení finančních prostředků ve spolupráci s krajem. Výše finanční částky rozdělené mezi krajskou knihovnu a jí pověřené knihovny vychází především z rozsahu a obsahu regionálních funkcí vykonávaných jednotlivými knihovnami.

Metodický pokyn stanoví, že pokud není rozhodnuto jinak, kraj odečte z celkových finančních prostředků částku pro krajskou knihovnu a následně se ze zbývajících částky, která tvoří 55 % zůstatku finančních prostředků, vypočítá průměrná částka připadající na jednoho obyvatele kraje. Pověřená knihovna obdrží finanční prostředky, které odpovídají násobku počtu obyvatel na území, které obsluhuje v rámci výkonu regionálních funkcí. Ze zbylé částky, představující 45 % finančních prostředků vyhrazených na zajištění regionálních funkcí, se stanoví průměrná částka připadající na jednu základní knihovnu provozovanou obcí, a to včetně poboček. Pověřená knihovna obdrží finanční prostředky, které odpovídají násobku základních knihoven provozovaných obcí na území, které obsluhuje v rámci výkonu regionálních funkcí. Krajská knihovna, která výkonem regionálních funkcí nepověří žádnou další knihovnu, obdrží finanční prostředky nad rámec základní částky vypočtené pro krajskou knihovnu také finanční částku vypočtenou pro daný region. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.5 Standardy pro výkon regionálních funkcí

Pro zajištění rovnoměrného výkonu regionálních služeb ve všech krajích a regionech České republiky vydalo Ministerstvo kultury v roce 2005 (aktualizováno v roce 2015) standardy upravující parametry jednotlivých služeb, které jsou naplňovány při výkonu regionálních funkcí krajskými a pověřenými knihovnami tak, aby byla nastavena stejná úroveň a způsob poskytování těchto služeb. (Dilhofová, 2013)

Při naplňování zmíněných standardů se přihlíží ke specifickým jednotlivých krajů a regionů a jejich konkrétním podmínkám. Metodický pokyn Ministerstva kultury uvádí následujících sedm standardů zabývajících se oblastmi služeb, které jsou poskytovány při výkonu regionálních funkcí (Metodický pokyn MK ČR, 2014):

1. Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů,
2. statistika knihovnických činností,
3. vzdělávání knihovníků, semináře a porady,
4. tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace,
5. pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů,
6. nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce,
7. servis automatizovaného knihovnického systému využívaného pro výkon regionálních funkcí.

1.5.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbory

Služba zajišťuje především poskytování odborných konzultací, rad a referencí. Metodické oddělení krajské či pověřené knihovny poskytuje obsluhovaným knihovnám metodické návštěvy, které jsou zaměřeny na všechny oblasti související s poskytováním veřejných knihovnických a informačních služeb a s provozem knihovny. Obsluhovaným knihovnám je tak poskytována praktická pomoc při řešení odborných problémů, mezi které se řadí například zpracovávání analýz, koncepcí a plánů, budování knihovnického a informačního fondu, tvorba webových stránek, či zavádění komunikačních a informačních technologií. Knihovníkům, pracujícím především v knihovnách malých obcí, je poskytováno odborné zaškolení či metodická pomoc při přípravě kulturních, vzdělávacích a společenských aktivit. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

Cílem vykonávání této služby je podpora kvality a rozvoje knihovnických a informačních služeb ve všech knihovnách kraje. Služba je jejím příjemcům poskytována průběžně, metodická návštěva by se však měla konat zpravidla dvakrát ročně, a to v každé z obsluhovaných knihoven, která je provozována obcí v kraji. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.5.2 Statistika knihovnických činností

Služba zajišťuje metodickou i praktickou pomoc obsluhovaným knihovnám při zpracování statistických výkazů a výročních zpráv, shromažďování, ukládání, vyhodnocování a kontrole dat ze základních knihoven, či pomoc při vyhodnocování standardu VKIS¹ a každoroční aktualizaci údajů v Adresáři knihoven spravovaném NK ČR.

Cílem vykonávání této služby je zajistit, aby data o činnosti obsluhovaných knihoven byla plně, přesně a včas shromážděna a následně zpracována a vyhodnocena. Dle zákona č. 89/1995 Sb., *O státní statistické službě*, jsou výkazy zpracovány jednou ročně (v měsících lednu, únoru a březnu) a jsou využívány průběžně. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

---

¹ Standard veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) vytvořený za cílem zlepšení dostupnosti a kvality VKIS uživatelům, <https://ipk.nkp.cz/docs/VKIS>

1.5.3 Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

Služba zajišťuje vzdělávací akce a koordinační porady určené pro pracovníky knihoven na území příslušného kraje. Cílem vykonávání této služby je zajištění celoživotního vzdělávání knihovníků, jejich informovanost o současném dění v oboru a podpora spolupráce a koordinace knihoven. Poskytovatelem služby je krajská knihovna nebo jí pověřené knihovny.

Dle Metodického pokynu (2014) by měla být všem knihovníkům profesionálních knihoven zajištěna nabídka odborného vzdělávání ve formě seminářů a školení v rozsahu 48 hodin a knihovníkům neprofesionálních knihoven v rozsahu 8 hodin. Za jeden rok by se měly též konat čtyři porady ředitelů či pracovníků pověřených knihoven a dvě porady knihovníků profesionálních knihoven. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.5.4 Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace

Služba zajišťuje odborné zpracování knihovních fondů – jejich akvizici, katalogizaci a technickou úpravu výměnného fondu. Krajská či pověřená knihovna distribuuje knihovní fondy do knihoven, eviduje pohyb výměnného fondu, aktualizuje jej a případně vyřazuje jeho jednotky. Ročně by mělo alespoň dvakrát dojít k výměně jednoho souboru s minimálně 60 svazky.

Cílem vykonávání této služby je zajištění kvality, aktuálnosti a odborného zpracování knihovních fondů ve všech knihovnách kraje. Mezi příjemce služby patří pouze ty obsluhované knihovny, které o tuto službu požádají. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.5.5 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

Služba zajišťuje pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů obsluhovaných knihoven. Příjemci služby jsou neprofesionální knihovny v kraji s pracovním úvazkem nejvýše 1,0 nebo další knihovny, které si o tuto službu požádají. Poskytovatelem je krajská knihovna či jí pověřená knihovna.

Cílem vykonávání této služby je zajištění revize a aktualizace knihovních fondů obsluhovaných knihoven podle vyhlášky č. 88/2002 Sb., k provedení zákona č. 257/2001 Sb. Služba je vykonávána jednou za pět let, a to na vyžádání. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.5.6 Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce

Služba zajišťuje komplexní nákup a zpracování knihovních fondů a jejich distribuci do obsluhovaných knihoven, které uzavřely smlouvu o této službě s krajskou či pověřenou knihovnou. Dodávání zpracovaných knihovních fondů do knihoven probíhá dle uzavřené smlouvy. Knihovní fondy jsou následně majetkem obcí, které si službu vyžádaly a přispěly na ni finanční částkou.

Cílem vykonávání této služby je zajištění kvalitní akvizice, motivace obsluhovaných knihoven ke zvyšování objemu knihovních fondů, a také finanční spoluúčasti provozovatelů knihoven (obcí) při tvorbě výměnných fondů. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.5.7 Servis automatizovaného knihovního systému (AKS) využívaného pro výkon regionálních funkcí

Služba zajišťuje servisní služby automatizovaného knihovního systému, které se využívají k plnění regionálních funkcí, zaškolování pracovníků v práci se systémem, jeho roční údržbu a praktickou a metodickou pomoc při zavádění regionálního AKS. Poskytovatelem služby je krajská nebo jí pověřená knihovna, která je spolu s obsluhovanými knihovnami v kraji také jejím příjemcem.

Cílem služby je zajištění servisních služeb pro obsluhované knihovny a zvýšení racionalizace těchto služeb. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.6 Výkaz výkonu a financování regionálních funkcí knihoven

Dle Metodického pokynu MK (2014) vyplňuje krajská knihovna a jí pověřené knihovny jedenkrát ročně, ke dni 31. 12., výkaz o výkonu a financování regionálních funkcí. Krajská knihovna následně zpracovává krajský sumář výkazů, který se později stává součástí výroční zprávy o výkonu regionálních funkcí knihoven. Vyplněné sumáře jednotlivých výkazů a krajský sumář v elektronické formě musí být poslány krajskou knihovnou nejpozději do 15. 3. následujícího roku Knihovnickému institutu Národní knihovny ČR a příslušnému krajskému úřadu. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

1.7 Zpráva o výkonu regionálních funkcí knihoven

Jednou ročně, k datu 31. 12., je krajskou knihovnou, společně s jí pověřenými knihovnami, zpracovávána též zpráva o výkonu regionálních funkcí v kraji.

Podle doporučené osnovy *Metodického pokynu* (2014) jsou ve zprávě stanoveny cíle regionálních funkcí pro dané období, hodnocení jednotlivých regionálních funkcí v porovnání se standardem, krajskou koncepcí a dalšími stanovenými cíli, a hodnocení finančního a personálního zajištění regionálních funkcí. Součástí zprávy je také výkaz o výkonu a financování regionálních funkcí.

Výroční zpráva je následně poslána krajskou knihovnou nejpozději do 15. 3. následujícího roku Knihovnickému institutu Národní knihovny ČR a příslušnému krajskému úřadu a do 31. 3. následujícího roku je zveřejněna na webových stránkách krajské knihovny. (Metodický pokyn MK ČR, 2014)

2. Výkon regionálních funkcí v Pardubickém kraji

Kapitola mapuje naplňování standardů zmíněných v obecné teoretické části na území Pardubického kraje. Převážná většina podkladů vychází z informací uvedených ve zprávách o výkonu regionálních funkcí, které zpracovala a vydala Krajská knihovna v Pardubicích v letech 2014-2018.

2.1 Systém výkonu regionálních funkcí a jeho financování v Pardubickém kraji

Za zajištění výkonu regionálních funkcí na území Pardubického kraje zodpovídá podle zákona č. 257/2001 Sb. Krajská knihovna v Pardubicích. Výkonem regionálních funkcí v jednotlivých regionech Pardubického kraje byly následně pověřeny další tři knihovny:

- Městská knihovna v Chrudimi od roku 2002
- Městská knihovna ve Svitavách od roku 2002
- Městská knihovna v Ústí nad Orlicí od roku 2003

Jedná se o profesionální knihovny v regionech Chrudim, Svitavy a Ústí nad Orlicí, které v minulosti plnily funkci okresních knihoven a využívaly tzv. střediskový systém v rámci Pardubického kraje, na který později navázaly i jeho zbylé části. Střediskový systém byl od 70. let 20. století využíván okresními knihovnami k obsluze menších neprofesionálních knihoven a od 90. let 20. století se od něj opět začalo pomalu upouštět, nejdříve v chrudimském regionu (Ševčíková, 2008). Městská knihovna v Chrudimi od té doby jako jediná ze zmíněných knihoven vykonává ve svém regionu všechny služby a standardy sama, se svými pracovníky, a tedy nevyužívá systém každoročně aktualizovaných objednávek služeb, jako tomu je v případě ostatních tří regionů.

Celkový počet obsluhovaných knihoven na území Pardubického kraje činí k roku 2018 dohromady 418 knihoven, z toho je vedených 26 poboček, 39 profesionálních knihoven a 353 neprofesionálních knihoven, kterým jsou regionální funkce především určeny. V Pardubicích jsou evidovány navíc tři městské knihovny, které nejsou obsluhovány z výkonu regionálních funkcí. Jedná se o bývalé tři největší pobočky krajské knihovny. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019)

Výkon regionálních funkcí se řídí podle *Pravidel zajištění regionálních funkcí v Pardubickém kraji* (nedatováno), která byla vytvořena především pro sjednocení výkonu služeb regionálních funkcí na území Pardubického kraje, rozdělení finančních prostředků pověřeným knihovnám a jednotnému odměňování knihovníků, kteří se na výkonu služeb podílejí. Pravidla byla poprvé testována v roce 2007 (Ševčíková, 2008). Nyní se Krajská knihovna řídí pravidly platnými od roku 2012, která musela být upravena díky tehdejšímu razantnímu snížení dotace v roce 2012 (Krajská knihovna v Pardubicích, 2015). Poslední úprava pravidel proběhla v roce 2015, a to právě kvůli opětovnému navýšení dotace. Od *Metodického pokynu Ministerstva kultury* (2014) se *Pravidla zajištění regionálních funkcí v Pardubickém kraji* liší pouze stanoveným počtem metodických návštěv v každé knihovně, který je v celostátní metodice dvojnásobný, tj. dvě metodické návštěvy za rok do každé obsluhované knihovny. Ostatní standardy se již odvíjí od celostátní metodiky.

Od roku 2005 již není financování regionálních funkcí zajišťováno Ministerstvem kultury, ale ze zákona přešlo do pravomoci Pardubického kraje. Pardubický kraj každý rok uzavírá se zřizovateli jednotlivých pověřených knihoven smlouvy o poskytnutí dotací na výkon regionálních funkcí v jejich regionech, přičemž dotace pro Pardubický kraj jsou rozpočítávány podle celostátní metodiky (viz kap. 1.4). Dle poslední výroční *Zprávy o výkonu regionálních funkcí v Pardubickém kraji za rok 2018* byla v roce 2015 finanční dotace navýšena ze čtyř na šest milionů Kč a od té doby zůstala každoroční dotace neměnná – přesto však kraj pokračuje ve sdružování prostředků obcí za účelem posílení objemu nákupů výměnných fondů v regionech.

Region	Částka na RF v roce 2014	Částka na RF v roce 2015	Částka na RF v roce 2016	Částka na RF v roce 2017	Částka na RF v roce 2018
Chrudim	865 000	1 330 000	1 346 000	1 340 000	1 334 000
Pardubice	877 000	1 308 000	1 300 000	1 312 000	1 314 000
Svitavy	1 026 000	1 527 000	1 524 000	1 516 000	1 514 000
Ústí nad Orlicí	1 232 000	1 835 000	1 830 000	1 832 000	1 838 000
Celkem	4 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000	6 000 000

Tabulka 1 – Finanční dotace na výkon regionálních funkcí v letech 2014-2018 (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

Region	Částka na RF v roce 2003	Částka na RF v roce 2004	Částka na RF v roce 2005	Částka na RF v roce 2006	Částka na RF v roce 2007
Chrudim	1 626 500	1 503 000	1 516 000	1 518 000	1 485 000
Pardubice	2 400 000	2 338 000	2 649 000	2 692 000	1 600 000
Svitavy	1 707 750	1 755 000	1 785 000	1 806 000	1 765 000
Ústí nad Orlicí	2 146 750	2 191 000	2 226 000	2 234 000	2 150 000
Celkem	7 881 000	7 787 000	8 176 000	8 250 000	7 000 000

Tabulka 2 – Finanční dotace na výkon regionálních funkcí v letech 2003-2007 (zdroj: výroční zprávy 2003-2007)

2.2 Naplňování jednotlivých standardů při výkonu regionálních funkcí v Pardubickém kraji

Podkapitola se věnuje podrobnému průzkumu naplňování celostátních standardů pro výkon regionálních funkcí na území Pardubického kraje. Uvedené statistické údaje byly získány z výročních zpráv o výkonu regionálních funkcí, které Krajská knihovna v Pardubicích každoročně zpracovává a následně posílá Knihovnickému institutu Národní knihovny ČR a Krajskému úřadu Pardubického kraje. Vybrané statistiky se vztahují k období posledních pěti let², tj. časovému rozmezí mezi lety 2014 a 2018.

2.2.1 Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbory

V Pardubickém kraji se nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven díky nízkému počtu úvazků metodiků v kraji a nedostatečné výši dotací při vysokých cestovních a dopravních nákladech. Poradenskou, konzultační a metodickou činnost v Pardubickém kraji zajišťuje krajská knihovna a pověřené či obsluhující knihovny.

Poradenská činnost se podle výkazů z posledních pěti let věnuje především tématům týkajícím se přechodu neprofesionálních knihoven na nový automatizovaný knihovní systém a zaškolování nových pracovníků knihoven, kteří přijali místo po odchodu předchozích knihovníků do důchodu – v takovém případě se jednalo především o individuální komunikaci a vzdělávací lekce (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019). V roce 2016 byly také přestavěny

² Při sepisování vybrané kapitoly bakalářské práce ještě nebyla k dispozici Zpráva o výkonu regionálních funkcí v Pardubickém kraji za rok 2019, podklady pro bakalářskou práci byly tedy vybírány z let 2014-2018.

interiéry některých knihoven, jejichž pracovníci si vyžádali odbornou pomoc i v tomto ohledu (Krajská knihovna v Pardubicích, 2017).

V letech 2014-2018 se pohybuje počet metodických návštěv mezi čísly 458-504, přičemž právě v roce 2018 se jednalo o nejnižší počet. Počet poskytnutých konzultací byl v rozmezí 2 068-3 015. V roce 2018 opět zaznamenal nejnižší počet za sledovaných pět let. Při již zmíněných podmínkách a výši finančních prostředků, kterými krajská knihovna disponuje, se však jedná o maximální výsledek, kterého může dosáhnout při výkonu služeb regionálních funkcí.

Výkon RF: Poradenská činnost	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	416	465	435	439	432
Počet poskytnutých konzultací	2 117	2 150	3 015	2 127	2 068
Počet metodických návštěv	504	459	489	466	458

Tabulka 3 – Výkon regionálních funkcí: poradenská činnost (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

2.2.2 Statistika knihovnických činností

Jak bylo již výše zmíněno (kap. 2.1), v Pardubickém kraji činí celkový počet obsluhovaných knihoven 418 jednotek. Počet obslužených knihoven započítaných ve statistickém výkazu je však vždy vyšší, a to z toho důvodu, že se do něj ze zákona započítávají nejen všechny evidované knihovny na území kraje, ale i ty, které jsou vždy v aktuálním roce zrušeny, knihovny, které již nevykonávají žádnou činnost, ale nebyly po roce 2002 zrušeny, nebo ty, které nejsou podle *Knihovního zákona* (2001) evidované u Ministerstva kultury. Do celkového počtu se započítává také krajská knihovna a tři profesionální městské knihovny, které nespádají do výkonu regionálních funkcí.

Krajská knihovna v Pardubicích zodpovídá za sběr statistických dat od pověřených knihoven, kterým předávají své roční výkazy knihovny obsluhované, následnou kontrolu těchto dat a jejich odeslání k příslušnému orgánu, kterým je Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, které vykonává statistiku kultury z pověření Ministerstva kultury - MK ČR NIPOS. (O nás) Roční výkazy knihoven se statistickými údaji si spravují obsluhované knihovny samy.

Výkon RF: Statistika knihovnických činností	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	427	426	427	427	426
Počet zpracovaných statistických výkazů	426	424	425	425	424

Tabulka 4 – Výkon regionálních funkcí: statistika knihovnických činností (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

2.2.3 Vzdělávání knihovníků, semináře a porady

Krajská knihovna dlouhodobě čerpá finanční dotace z podprogramu VISK 2, který se zaměřuje na mimoškolní vzdělávání knihovníků v oblasti práce s ICT. V letech 2014-2018 díky programu zorganizovala až devatenáct projektů zaměřených na rozvoj počítačových dovedností. Jedinou výjimkou byl rok 2016, kdy nebylo zažádáno o prostředky z programu VISK 2, a knihovna se rozhodla uskutečnit dvě vlastní lekce počítačového vzdělávání týkající se práce s tabulkovým kalkulátorem Microsoft Excel, jejichž účelem bylo obnovení znalostí knihovníků při práci s tímto modulem (Krajská knihovna v Pardubicích, 2016).

Již v předchozích letech knihovna zorganizovala několik projektů pro obsluhované knihovny, které se týkaly různorodých témat. Ta nejčastěji diskutovaná se zaměřují především na dětské a mladistvé čtenáře, kterým je každý rok věnovaná nejméně jedna událost.

V roce 2014 probíhala spolupráce v oblasti vzdělávání knihovnických pracovníků mezi Krajskou knihovnou v Pardubicích a Studijní a vědeckou knihovnou v Hradci Králové, což vedlo k uspořádání několika vzájemných akcí na území obou regionů. Témata akcí se zaměřovala na propagační práci knihoven a také následně probíhaly praktické dílny v počítačových učebnách knihoven. Díky finanční spoluúčasti výboru SKIP 08 Východní Čechy na projektu byly pro knihovníky profesionálních i neprofesionálních knihoven uspořádány exkurze do několika knihoven v sousedním kraji. Knihovníci z Pardubického kraje tak měli možnost seznámit se s běžnou činností a organizací knihoven v Královéhradeckém kraji a naopak. Součástí exkurzí byly i přednášky pro knihovníky a návštěvy místních památek. Mimo spolupráci s SVK Hradec Králové zorganizovala krajská knihovna například právní seminář v souvislosti s novelizací Občanského zákoníku, přednášky zaměřené na management knihoven a kulturních institucí, či trojdílný cyklus přednášek o tvorbě pořadů především pro dětské a mladistvé čtenáře. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2015)

Vzhledem k celostátnímu přechodu na výměnný formát MARC 21 a pravidla RDA v roce 2015 byla krajská knihovna především vedena k zajištění patřičného proškolení knihovníků v kraji svými zaměstnanci, kteří se již v předchozím roce účastnili několika odborných seminářů na téma katalogizace v Národní knihovně. Stejně jako v roce 2014, počet nabídnutých hodin v rámci vzdělávacích akcí pro knihovníky překročil celostátní standard. Přesto byl v roce 2015 počet účastníků o celých 112 menší než v předchozím roce, ačkoli se počet akcí snížil pouze o jednu. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2016)

Rok 2016 navazoval částečně na rok předchozí. V Krajské knihovně proběhly další dva semináře, které se věnovaly problematice nových katalogizačních pravidel RDA a práci s nimi. Druhý ze seminářů byl již vedený zástupci firmy LANius a zaměřoval se výhradně na použití pravidel pro automatizovaný knihovní systém Clavius. Další příkladnou akcí vyhrazenou pro pracovníky dětských oddělení byla tematická přednáška o dětské literatuře a předčtenářské gramotnosti. Krajská knihovna se též rozhodla uspořádat dvě lekce pedagogického minima, které pokračovaly v následujícím roce a setkaly se se značným zájmem. V souvislosti se spuštěním Centrálního portálu knihoven bylo díky grantovým prostředkům Městské knihovny v Praze proškolen celkem 26 knihovníků. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2017)

Pro rok 2017 byly získány finanční prostředky z programu VISK celkem na osm lekcí v oblasti počítačového vzdělání a byla uspořádána třetí lekce pedagogického minima. V rámci přechodu na nové automatizované knihovní systémy (Koha, Tritius a Verbis) v knihovnách na území Pardubického kraje uspořádala krajská knihovna vzdělávací akce soustředící se na jejich prezentaci. Nejnavštěvovanější z akcí byla přednáška o komunikaci s problémovými uživateli. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2018)

V neposlední řadě zorganizovala Krajská knihovna v Pardubicích v roce 2018 celkem 6 kurzů pro knihovníky díky prostředkům získaným z programu VISK 2:

1. Kramerius pro začátečníky a pokročilé,
2. elektronické zdroje vhodné na tvorbu rodokmenu,
3. internetové zdroje pro práci s dětmi a mládeží,
4. jak vytvářet a zpracovávat dotazníky v knihovnách,
5. tvorba propagačních materiálů a jejich využití pro oblast PR.

Počet účastníků se pohyboval vždy mezi 10 až 20 členy, každý z kurzů měl celkovou časovou dotaci pěti hodin a všechny kurzy probíhaly v počítačové učebně Krajské knihovny

v Pardubicích. Zbytek přednášek, které nebyly hrazeny z finančních prostředků programu, se dotýkaly témat mediální gramotnosti, harmonizace autorit v knihovním katalogu, age managementu pro zaměstnance knihovny, nebo stoletého výročí 1. světové války. Celkový počet všech vzdělávacích akcí pořádaných krajskou knihovnou i jejich účastníků oproti předchozímu roku klesl, v případě vzdělávacích akcí o osm a v případě účastníků o celých 112. Do celkového rozpočtu nebyla započítána spoluorganizace diskuzního kulatého stolu Knihovna – věc veřejná, kde byla krajská knihovna hostitelem, jelikož hlavním pořadatelem byl Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019)

Na tomto místě je také důležité zmínit, že od roku 2003 je Krajská knihovna v Pardubicích spolupořadatelem celostátního semináře Regionální funkce knihoven, který se uskutečňuje každé dva roky v Pardubicích, vyjma roku 2011, kdy se konal v Plzni. Hlavním pořadatelem projektu je Sekce pro regionální funkce Sdružení knihoven ČR (SDRUK³) a Knihovnický institut Národní knihovny ČR⁴, a z tohoto důvodu není seminář nikdy zahrnut ve zprávách o výkonu regionálních funkcí Krajské knihovny Pardubice do celkového počtu pořádaných akcí. Semináře jsou určeny především pro odbornou veřejnost, subjekty, které zajišťují výkon regionálních funkcí ve svém regionu, tedy pro metodiky, knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí a ředitele krajských knihoven (Celostátní semináře Regionální funkce knihoven, nedatováno). Program semináře se vždy týká nejrůznějších oblastí výkonu regionálních funkcí, má vést k podpoře vyrovnávání jejich úrovně na celém území České republiky, nebo se například dotýká financování regionálních funkcí kraji. A. Součková (2003) ve svém článku zmiňuje, že právě financování regionálních funkcí bylo hlavním tématem vůbec prvního uspořádaného semináře Regionální funkce knihoven, kdy se debatovalo především o nastávajících změnách týkajících se přesunu financování regionálních funkcí z moci Ministerstva kultury a dalších ministerstev na jednotlivé kraje. V současné době se kromě financování regionálních funkcí na semináři řeší i související problematika českého knihovnictví, jako například témata týkající se dalšího vzdělávání knihovníků, ochrany osobních údajů v knihovnách, knihovního software, knihovních portálů, apod.

---

³ Semináře pro regionální funkce, SDRUK: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-regionalni-funkce/clanek/seminare-pro-regionalni-funkce/>

⁴ Celostátní semináře Regionální funkce knihoven, Knihovnický institut Národní knihovny ČR: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/celostatni-seminare-regionalni-funkce-knihoven>

Výkon RF: Vzdělávání knihovníků, semináře	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	152	139	192	212	176
Počet všech vzdělávacích akcí	31	33	34	36	28
Z toho počet akcí v rámci RF	31	19	33	32	22
Počet účastníků	578	459	349	455	343
Z toho počet účastníků v rámci akcí RF	578	279	381	332	243
Počet vyučovacích hodin	117	139	95	122	90
Z toho počet vyučovacích hodin v rámci RF	117	60	91	82	60

Tabulka 5 – Výkon regionálních funkcí: vzdělávání knihovníků, semináře (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

V rámci služeb, které jsou hrazeny z přidělených finančních prostředků na výkon regionálních funkcí, se každoročně konají porady knihoven a jejich pracovníků. Podle znění *Pravidel* (nedatováno) by měly být čtyřikrát ročně organizovány porady pověřených knihoven, které svolává krajská knihovna, minimálně dvakrát ročně porady pracovníků profesionálních knihoven, které svolává krajská knihovna a pověřené knihovny, a také minimálně jednou do roka by měla být uspořádána porada pro pracovníky neprofesionálních knihoven, které svolává krajská knihovna, pověřené a obsluhující knihovny.

V posledním sledovaném roce 2018 počet akcí a jejich účastníků oproti předešlým letům klesl. Důvodem bylo uspořádání dalších tří mimořádných akcí v roce 2017, které byly uskutečněny mimo běžné čtvrtletní porady pověřených knihoven, z nichž jedna byla provedena v regionu Chrudim. Dvě z těchto akcí byly pořádány s pověřenými knihovnami, třetí s knihovnami muzejními.

Během konání porad pracovníků profesionálních knihoven bývají předávány především informace z porad pověřených knihoven a informace ze Sekce SDRUK pro regionální funkce. Každoročně jsou také kontrolovány finanční prostředky na nákup výměnného fondu a jejich čerpání v rámci naplňování standardu. Porady také slouží k výměně poznatků a informací mezi profesionálními knihovnami, které se týkají pořádání akcí pro veřejnost. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019)

Výkon RF: Porady	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	199	217	233	255	243
Počet akcí	31	35	36	36	32
Počet účastníků	308	366	362	386	327

Tabulka 6 – Výkon regionálních funkcí: porady (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

2.2.4 Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace

Výměnný fond byl v Pardubickém kraji vždy považován za jeden ze stěžejních standardů výkonu regionálních funkcí. Vzhledem k situaci v dřívějších letech, kdy byly dotace ze strany poskytovatele, tedy Pardubického kraje, neustále snižovány, musel být snižován i procentní podíl nákupu výměnného fondu z celkové dotace. Jednalo se o léta 2010, 2011 a 2012, kdy byl tento podíl z původních 50 % z celkové dotace postupně snížen až na 32 % (v roce 2012) díky nedostatečnému financování regionálních služeb. Podle aktualizovaných *Pravidel* bylo možné v letech 2013 a 2014 snížit tento podíl až na celých 25 %, kdy celková dotace činila pouhé 4 mil. korun. Pro nákup výměnného fondu tak byla vyhrazena pouhá částka 1 mil. korun. Krajská knihovna se vždy snažila toto procento navýšit, avšak bylo potvrzeno, že neustálé snižování dotace pro výkon regionálních funkcí by mohlo ohrozit celý systém regionálních funkcí. V roce 2013 byl zaveden nový systém sdružování prostředků z obcí, díky kterému mohly být navýšeny finanční prostředky na nákup výměnného fondu, a byl zastaven pokles nakupovaných knihovních jednotek. Tento systém byl zaveden do všech jednotlivých regionů kraje – Pardubic, Svitav a Chrudimi. V Ústí nad Orlicí tento systém fungoval i během 90. let, a stal se tak určitým vzorem. Do výročních statistik výkonu regionálních funkcí je také uváděna kolonka *Zakoupeno z finančních prostředků z dalších zdrojů*. Nejedná se o přímý nákup knih, ale o nové přírůstky do výměnného fondu, které byly získány prostřednictvím daru nebo jako nové přírůstky knihovních jednotek, které nebyly zapřírůstkovány v krajské knihovně na přelomu tisíciletí do nového automatizovaného knihovního systému. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2016)

Aby bylo možné zakoupit co největší množství nových knih do výměnného fondu při co nejmenších pořizovacích nákladech, snaží se Krajská knihovna v Pardubicích využívat co nejvyšších rabatů, tedy slev z celkové prodejní ceny, od svých dodavatelů. U největších dodavatelů byly tyto slevy dlouhodobě vyjednány pro krajskou knihovnu i pro knihovny pověřené. Nákup výměnného fondu se stal jednou z nejvíce kontrolovaných položek z výkonu regionálních funkcí. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019)

V tabulkách lze vypořadovat nárůst svazků zakoupených z finančních prostředků kraje v roce 2014, který souvisí s navýšením dotace od poskytovatele ze 4 mil. korun na 6. mil. korun. Od té doby počet nových knihovních jednotek vždy přesahuje počet 10 000. V roce 2014 byly

také poprvé zakoupeny knihovní jednotky z prostředků obcí, a výměnný fond byl tak navýšen o dalších 3 886 titulů. Celkový počet ve výměnném fondu se každým rokem navyšuje a k roku 2018 již dosáhl půl milionu knihovních jednotek.

Výkon RF: Výměnný fond (v knihovních jednotkách)	2014	2015	2016	2017	2018
Stav výměnného fondu k 31. 12.	447 310	465 862	479 999	491 743	500 959
Roční přírůstek do VF	11 881	23 040	18 668	17 759	16 078
Roční úbytek z VF	3 663	4 488	4 530	6 015	6 865
Zakoupeno z finančních prostředků kraje na výkon RF	7 146	12 573	13 481	12 450	10 630
Zakoupeno z finančních zdrojů obcí	3 886	3 921	4 367	3 967	4 495
Zakoupeno z finančních prostředků z dalších zdrojů	869	6 546	820	1 342	1 185

Tabulka 7 – Výkon regionálních funkcí: výměnný fond (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

Jak již bylo zmíněno, celkový počet obsluhovaných knihoven na území Pardubického kraje činí k roku 2018 dohromady 418 knihoven, z toho neprofesionálních knihoven, kterým jsou výměnné fondy nejčastěji nabízeny, je celkem 353. Krajská knihovna v letech 2014-2018 obsloužila v rámci cirkulace výměnného fondu průměrně 373 knihoven a pravidelně při tom vyexpedovala do knihoven nad tisíc souborů. V pověřených i obsluhujících knihovnách je dodržován standard o dodávání minimálního počtu 120 svazků knihovních jednotek, a to nejméně dvakrát ročně v rámci expedování výměnného fondu do obsluhovaných knihoven (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019). V roce 2018 soubory obsahovaly dohromady 76 319 svazků, což je nejméně za léta 2016, 2017 a 2018.

Výkon RF: Cirkulace VF	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	377	376	367	374	371
Počet expedovaných souborů	1 053	1 087	1 111	1 115	1 119
Počet svazků v souborech	74 962	76 784	86 465	80 432	76 319

Tabulka 8 – Výkon regionálních funkcí: cirkulace výměnného fondu (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

2.2.5 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

Podle *Pravidel zajištění regionálních funkcí knihoven v Pardubickém kraji* (nedatováno) jsou pověřené a obsluhující knihovny povinny zajistit pomoc při revizi knihovního fondu v knihovnách, kde je výše úvazku knihovníka do 1,0 včetně. Tato revize je provedena po následné vzájemné dohodě se zřizovateli obsluhovaných knihoven. Zřizovatelé knihoven musí být informováni, v jakém období bude kontrola zajištěna, a po skončení je požadován

zápis o výsledku revize knihovního fondu. *Pravidla* (nedatováno) stanovují, že aktualizace knihovního fondu je provedena pouze v případě požádání knihovníka.

V regionu Pardubice a Chrudim jsou trvale počty obslužených knihoven nižší než ve zbylém území kraje. Důvodem je dlouhodobé vkládání titulů do systému. Teprve po celkovém naplnění knihovního fondu je uzavírána revize. V knihovnách, které používají systém REKS, je revize poměrně urychlena z důvodu využití automatizace. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019)

V Pardubickém kraji se standardně pohybuje počet každoročně obslužených knihoven v rámci pomoci při revizi a aktualizaci fondu okolo 60. Počet revidovaných knihovních jednotek se každým rokem zvyšuje. Zřejmým důvodem nízkého počtu obslužených knihoven například v roce 2014 je předpoklad, že v regionech byly prováděny revize především malých, ne-li těch nejmenších knihoven, ve kterých není práce urychlena využitím automatizace (Krajská knihovna v Pardubicích, 2015).

Výkon RF: Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	57	46	62	59	60
Počet revidovaných knihoven	50	43	48	53	52
Počet revidovaných knihovních jednotek	78 173	70 597	88 655	116 901	106 283

*Tabulka 9 – Výkon regionálních funkcí: pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů
(zdroj: výroční zprávy 2014-2018)*

2.2.6 Nákup a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce

V Pardubickém kraji je služba zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny do místních fondů neprofesionálních knihoven poskytována pouze v regionu Svitavy a od roku 2015 i několika málo knihovnám v regionu Pardubice. K roku 2018 službu celkově využívá pouze 20 knihoven. Po slabém nárůstu počtu obslužených knihoven i počtu zpracovaných jednotek v roce 2017 celkový počet v posledním sledovaném roce 2018 opět poklesl. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019)

Výkon RF: Zpracování KF z prostředků provozovatelů do vlastních KF	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	15	19	20	22	20
Počet zpracovaných knihovních jednotek	273	471	642	775	565

*Tabulka 10 – Výkon regionálních funkcí: zpracování KF z prostředků provozovatelů do vlastních KF
(zdroj: výroční zprávy 2014-2018)*

Nákup knihovních fondů pořízených fondů z prostředků provozovatele knihovny do fondu malých knihoven je téměř nevyužívanou službou. Teprve v roce 2017 byla tato služba využita třemi knihovnami, v roce 2018 čtyřmi. Podle provedeného průzkumu v rámci bakalářské práce (viz dále) i malé neprofesionální knihovny uvedly, že nákup do svého knihovního fondu a jeho složení si rády řídí samy podle potřeb svých čtenářů.

Výkon RF: Nákup KF z prostředků provozovatelů do vlastních KF	2014	2015	2016	2017	2018
Počet obslužených knihoven	0	0	0	3	4
Počet zpracovaných knihovních jednotek	0	0	0	30	92

Tabulka 11 – výkon regionálních funkcí: nákup KF z prostředků provozovatelů do vlastních KF (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

2.2.7 Servis automatizovaného knihovního systému využívaného pro výkon regionálních funkcí

V Pardubickém kraji probíhá servis AKS v rámci výkonu regionálních funkcí pouze ve třech regionech ze čtyř – v Pardubicích, Svitavách a Ústí nad Orlicí. Jelikož Městská knihovna v Chrudimi vykonává všechny služby a standardy ve svém regionu sama, neúčtuje si za výkon servisu AKS z prostředků vyhrazených pro výkon regionálních funkcí. Údržbu systému zajišťují pověřené knihovny nebo výjimečně obsluhující knihovny, jako tomu je například v případě městské knihovny v České Třebové. Správa se týká především systémů REKS, krajská knihovna sama za sebe využívá systém Aleph. V posledních dvou letech (2017 a 2018) přecházejí některé z obvodů na systém Koha. Zásahy v programu v některých případech probíhají přes vzdálený přístup. (Krajská knihovna v Pardubicích, 2019) V roce 2015 byl zaznamenaný poměrný vzrůst počtu knihoven, kterým je zajišťována podpora AKS. Od té doby zůstává počet poměrně vyrovnaný a pohybuje se mezi 125-138 knihovnami.

Výkon RF: Servis AKS	2014	2015	2016	2017	2018
Počet knihoven, pro které pověřená knihovna zajišťuje podporu AKS	45	125	138	130	126

Tabulka 12 – Výkon regionálních funkcí: servis AKS (zdroj: výroční zprávy 2014-2018)

3. Průzkum realizace funkcí

Praktická část bakalářské práce se zaměřuje na dopad regionálních funkcí na činnost obsluhovaných knihoven. Má vést k ověření naplňování standardů krajem a spokojenosti obsluhovaných knihoven s využíváním regionálních funkcí. Analytická část je řešena pomocí kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami se zástupci šesti obsluhovaných knihoven v okrese Pardubice.

V okrese Pardubice je registrováno celkem 104 knihoven, přičemž 101 z nich využívá regionální funkce. Pro účely výzkumu bylo vybráno šest obsluhovaných knihoven z řad knihoven profesionálních i neprofesionálních. Prvotní výběr probíhal přes *Adresář knihoven Pardubického kraje*⁵, kde se nachází základní údaje o knihovnách – lokalita, otevírací doba, kontakt, počet knihovních jednotek aj. Tyto veřejně dostupné informace byly použity pro základní charakteristiku dotazovaných knihoven, aby bylo možné přiblížit podmínky jejich práce a stav knihovního fondu, kterým disponují. Následně byl navázán kontakt s jednotlivými knihovnamí prostřednictvím e-mailu, pokud byl v adresáři uveden. V opačném případě byli potencionální respondenti osloveni osobně v úředních hodinách knihovny. I přes vysoký počet odeslaných zpráv se e-mailová komunikace nakonec neosvědčila, jelikož jakákoliv zpětná vazba byla zaznamenána pouze v jednom případě z osmi. Většina knihoven tedy byla osobně navštívena alespoň dvakrát a v případě zájmu byla domluvena spoluúčast při rozhovorech.

Celkem bylo ve výsledku, prostřednictvím e-mailu či osobně, osloveno 15 knihoven z řad profesionálních i neprofesionálních. Sedm zástupců souhlasilo s poskytnutím rozhovoru, přičemž šest rozhovorů bylo reálně provedeno.

Otázky, které byly v průběhu rozhovorů pokládány, vycházely z informací uvedených v teoretické části práce. Dotýkaly se zejména jednotlivých standardů výkonu regionálních funkcí na území Pardubického kraje a podněcovaly respondenty k vyjádření vlastního názoru ohledně spokojenosti a míry využívání nabízených služeb. Sada otázek byla stejná pro zástupce profesionálních i neprofesionálních knihoven, aby byla lépe viditelná rozdílná míra využívání nabízených služeb. Je též nutné podotknout, že hlavními respondenty byli lidé bez knihovnického vzdělání a nejedná se o odborníky v daném oboru, díky čemuž byla prvotní předpokládaná délka rozhovorů značně zkrácena. Rozhovory probíhaly vždy přibližně v řádu

---

⁵ Adresář knihoven Pardubického kraje: <https://kkpce.cz/cs/pro-knihovny/adresar-knihoven-kraje/>

dvaceti minut. Respondentům byl před provedením rozhovoru předán k podepsání informovaný souhlas, v němž souhlasili s podmínkami rozhovoru a anonymizací jejich osoby společně s knihovnou, kterou zastupují. Položené otázky, informovaný souhlas a kompletní transkripce všech provedených rozhovorů jsou uvedeny v přílohách práce

3.1 Rozhovor č. 1 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel

První z rozhovorů byl proveden dne 9. prosince 2019 v malé neprofesionální knihovně v obci, která čítá přibližně 1 100 obyvatel. Prostor knihovny se skládá z jedné místnosti pomyslně rozdělené knihovním regálem na dvě části a improvizovaným půdním skladem, kam není návštěvníkům umožněn vstup. Celková výměra plochy knihovny je 17 m². Knihovna disponuje knihovním fondem o 1 200 jednotkách a jedním počítačem s přístupem na Internet, který je určen primárně pro zaměstnance, ale v případě domluvy jej může knihovník poskytnout pro potřeby čtenářů, nebo jim případný dotaz vyhledat. Připojení k veřejné wi-fi síti v prostorách knihovny není dostupné.

Vedoucí knihovny je zároveň jejím jediným pracovníkem a otevírací doba je stanovena na tři hodiny týdně, dohromady tedy na 12 hodin měsíčně. V roce 2018 knihovna zaznamenala 915 návštěvníků a její knihovní katalog navštívilo 75 čtenářů. Celkem bylo vypůjčeno 1 800 titulů.

Knihovna považuje za nejdůležitější službu regionálních funkcí využívání výměnného fondu od krajské knihovny. Výměnný fond je pro tak malou knihovnu potřebný z mnoha hledisek. Umožňuje čtenářům přístup k titulům, které jsou aktuální, a řeší problémy skladovacích prostor v knihovnách s tak malou plochou k využití. Výměnný fond je do knihovny dovážen čtyřikrát ročně a vždy jej tvoří přibližně 80 svazků, přičemž beletrie pro dospělé je zastoupena přibližně ve čtyřiceti svazcích a zbytek je sestaven z naučné literatury pro dospělé i děti a beletrie pro děti. Knihy, o které čtenáři projeví zvýšený zájem, zůstávají v knihovně delší dobu, ostatní se po dvou až třech letech vrací krajské knihovně. Metodické oddělení krajské knihovny se snaží s výběrem knih do výměnného fondu vyjít knihovně vstříc a nabídka je konzultována se zaměstnancem knihovny. V případě potřeby naučné literatury, která není obsažena ve výměnném fondu, je možné se obrátit na krajskou knihovnu a nechat si do neprofesionální knihovny dokument doručit jako standardní absenční výpůjčku s možností prodloužení. Nové tituly si knihovna také dokupuje, ale využívání výměnného fondu je pro ni značně výhodnější.

Vlastní nákup knih se většinou týká romantické literatury pro ženy v důchodovém věku, jejichž skupina právě nejčastěji navštěvuje místní knihovnu.

Spolupráce s metodickým oddělením Krajské knihovny v Pardubicích je pro pracovníka knihovny příjemná. Rád využívá poradenských a konzultačních činností a uvedl, že se mu vždy dostane odpovědi na jeho otázky. Pokud je to možné a potřebné, snaží se knihovna využívat všech regionálních funkcí, které jí jsou nabízeny. Samostatná metodická návštěva, která má být podle Ministerstva kultury vykonávána dvakrát ročně, není knihovně poskytována. Případné dotazy knihovny se metodici snaží řešit při doručení výměnných fondů, případně telefonicky. Ze strany neprofesionální knihovny není v tomto způsobu komunikace shledán problém.

Obsluhovaná knihovna si nechává pomoci od krajské knihovny s kontrolou a revizí fondu každé dva roky. Poslední revize proběhla v červnu 2019 a knihovna měla stoprocentní, bezchybný výkaz. Krajská knihovna také zajišťuje obsluhované knihovně správu AKS, kterým je Clavius REKS. Případné zásahy do systému se řeší přes vzdálený přístup, krajská knihovna navíc zadává do systému i nabídku nových časopisů.

Zaměstnanec knihovny se nezúčastňuje žádných vzdělávacích akcí, které jsou pořádány krajskou knihovnou. Jedním z důvodů může být i nedostatečná informovanost ze strany krajské knihovny. Po upozornění vedoucí rozhovoru, že i jako zaměstnanec neprofesionální knihovny by se mohl zúčastnit zajímavých kurzů, projevil respondent vyšší zájem, ačkoli si byl stále mírně nejistý. Respondent předpokládá, že potřebné informace o kurzech pro knihovníky by našel na webových stránkách knihovny.

Celkové zkušenosti zaměstnance s metodickým oddělením krajské knihovny jsou velmi kladné, komunikace je podle respondenta bezproblémová. Zaměstnanec má velký zájem udržovat správný chod své knihovny.

3.2 Rozhovor č. 2 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 000 obyvatel

Dne 22. prosince 2019 byl proveden druhý rozhovor v malé neprofesionální knihovně, která se nalézá v obci s přibližně 900 obyvateli. Celá plocha knihovny činí pouhých 12,5 m², a jedná se pouze o jednu místnost vyhrazenou v prostorách místního obecního úřadu. I přes nevelké prostory disponuje knihovna několika přehledně uspořádanými regály s knihami a třemi

novými počítači, přičemž dvě studijní místa s počítači jsou určena výhradně pro veřejnost. Právě díky nim mají čtenáři přístup na Internet. V prostorách knihovny je také možné připojit se přes vlastní zařízení na wi-fi. Knihovní fond obsahuje přes jeden tisíc titulů a k roku 2018 bylo provedeno až 895 výpůjček. Knihovna má otevřeno dva dny v týdnu na dvě hodiny, celkově tedy své služby čtenářům poskytuje 16 hodin měsíčně.

Knihovna vnímá jako nejpotřebnější službu výkonu regionálních funkcí cirkulaci výměnného fondu, kterou jí neposkytuje krajská knihovna, nýbrž středisková knihovna v blízkém okolí, se kterou úzce spolupracuje. Středisková knihovna v tomto případě plní funkci obsluhující knihovny. Výměnný fond je do knihovny dovážen dvakrát ročně a po předchozí domluvě je z části přizpůsobován požadavkům knihovny a jejím čtenářů. Za optimální stav však knihovna považuje, kdyby byl výměnný fond dovážen alespoň třikrát ročně, vzhledem k častému vypůjčení knih čtenáři a jejich rychlému přečtení. Výměnný fond pomáhá knihovně ze všech činností nejvíce udržet čtenáře a zároveň zvyšuje celkové výpůjčky knih.

Nové přírůstky do knihovního fondu si knihovna nakupuje sama z prostředků obce. V roce 2018 a 2019 byla z prostředků obce vyčleněna částka 20.000 Kč na knihovnické služby a v roce 2020 se bude též jednat o stejnou výši uvedené částky. Z rozpočtu, který knihovna obdrží, se hradí nejen nákup knih, ale také časopisů a kancelářských potřeb a dalších materiálů. V roce 2019 byly do knihovního fondu nakoupeny knihy za celkovou částku 17.729 Kč. V roce 2018 se jednalo o 19.000 Kč, což je pro knihovnu velmi vyhovující částka, která stačí k postupnému obměňování knihovního fondu a zvyšování jeho atraktivity pro čtenáře. Knihy, které se již nečtou a nejsou aktuální, se při kontrole knihovního fondu pravidelně vyřazují. Revizi knihovního fondu plně zajišťují knihovníci z obsluhující střediskové knihovny. Poslední revize byla provedena v říjnu roku 2018.

Kladně bylo také hodnoceno využívání meziknihovní výpůjční služby ze střediskové knihovny, která reaguje velmi rychle. Informace o aktuálním stavu výpůjčky neprofesionální knihovna dodrží ve většině případů do druhého dne. Další pravidelně využívanou službou je poradenství, které se ve většině případů týká systému výpůjček a uspořádání knihovního fondu. Naopak mezi nevyužívané služby patří metodická pomoc při přípravě pořádání kulturních akcí, besed a vzdělávacích činností, jelikož knihovna má sama o sobě příliš málo prostoru, aby mohla být samostatně pořadatelem jakékoliv akce. Jelikož je však knihovna jedním z mála nositelů kultury v tak malé obci, aktivně se zapojuje do spolupřádání akcí s místními spolky, které mají k dispozici větší areály. Knihovna se na takových akcích podílí například zajištěním materiálů

pro besedu, nebo poskytnutím pomoci při organizaci, avšak koná tak samostatně, bez pomoci krajské nebo obsluhující knihovny.

Samostatná metodická návštěva nebyla knihovně zajištěna nebo alespoň nabídnuta ani jednou po dobu minimálně třiceti let. Při rozhovoru bylo zaznamenáno, že její zaměstnanci nevědí a zároveň nebyli informováni, že mohou požadovat pravidelnou odbornou pomoc ve formě návštěv od krajské či pověřené knihovny, při kterých budou probrány všechny aktuální problémy spojené s výkonem knihovnické práce. V roce 1989, kdy byla knihovna předána současnému pracovníkovi, který dlouhodobě udržuje její chod, byla v kritickém stavu. Krajská knihovna v té době zajistila školení, které poskytlo základní informace a znalosti týkající se knihovnictví, avšak od té doby se neprofesionální knihovna snaží spravovat převážně sama, případně využívá poradenské činnosti u střediskové knihovny.

Zaměstnanci knihovny se pravidelně neúčastní žádných vzdělávacích akcí ani školení pořádaných krajskou knihovnou, a to částečně i proto, že jim nejsou žádné nabízeny. Posledního odborného školení se pracovník knihovny zúčastnil přibližně před deseti lety. Zaměstnanec však uvedl, že jednou z nejvíce přínosných vzdělávacích akcí, které měl možnost se zúčastnit, byly exkurze do jiných knihoven v sousedním Královéhradeckém kraji, které v roce 2014 pořádala Krajská knihovna v Pardubicích společně se Studijní a vědeckou knihovnou v Hradci Králové (viz kap. 2.2.3). Tyto návštěvy knihoven byly účastníky, kteří jsou zaměstnanci či dobrovolníky právě v menších neprofesionálních knihovnách, hodnoceny jako velmi přínosné. Zástupce knihovny uvedl, že by se rád opět zúčastnil, ačkoli ne pravidelně, některé ze vzdělávacích akcí, obnovil si své znalosti a dozvěděl se o aktuálních změnách v oboru knihovnictví. V době konání akcí však není neprofesionální knihovna o jejich existenci informována, ačkoli předpokládá, že by tyto informace byly k nalezení na webových stránkách krajské knihovny, kde by mělo být vše uvedené.

Knihovna je v rámci meziknihovního výpůjčního systému zavedena do automatizovaného knihovnického systému Clavius REKS, kde může vyhledávat další výpůjčky ze střediskové knihovny pro své čtenáře. Pro správu svého knihovního fondu využívá program VLKSoft Knihovna 2.1 Standard Edition, který je primárně navržený pro školní knihovny, avšak zaměstnanci jsou na práci s ním zvyklí a dobře se v něm orientují. Jelikož se však nejedná o školní, ale veřejnou knihovnu, museli si pracovníci knihovny například v systému zadávání nových čtenářů vytvořit svůj vlastní systém, jelikož program je zvyklý klasifikovat čtenáře podle školních tříd. Namísto školních tříd jsou tak čtenářům přiřazena pořadová čísla, podle

kterých se následně knihovník orientuje a zjišťuje, kdo má vypůjčený jaký titul. V systému je zadaný celý knihovní fond včetně nabízeného fondu střediskové knihovny. Data jsou zálohována přes heslo a není možné k nim získat přístup z počítače. Zálohy programu se provádí na další disk, aby v případě ztráty dat knihovna o žádná nepřišla. Jedná se především o informace o zadaných knihách. Pravidelná údržba systému probíhá pouze ze strany knihovny.

Knihovna je s výkonem regionálních funkcí celkově spokojena, hlavní připomínka se týkala především přání, aby byly pro knihovníky neprofesionálních knihoven alespoň jednou ročně organizované obdobné exkurze do dalších knihoven v kraji jako v roce 2014, jelikož to bylo pro zaměstnance opravdovým přínosem.

Zástupce knihovny měl po skončení rozhovoru ještě poznámky k vedení ročních výkazů. Krajská knihovna by podle něj měla zpracovat a šířit pro menší knihovny *Deník knihovny*, do kterého by neprofesionální knihovny zapisovaly v průběhu roku informace, díky čemuž by bylo následné vyplňování ročních výkazů pro krajskou knihovnu přehlednější a vznikala by lepší a přesnější statistika. Tato neprofesionální knihovna si vede svůj deník, který si sama vytvořila a přála by takovou metodu doporučit ostatním menším knihovnám, aby jim výrazně ulehčila práci.

3.3 Rozhovor č. 3 – Neprofesionální knihovna v městské části s 2 000 obyvateli

Dne 27. ledna 2020 byl proveden rozhovor se zástupcem menší neprofesionální knihovny v městské části Pardubic, která je pod správou Krajské knihovny v Pardubicích. Počet obyvatel v městské části je vyšší než dva tisíce. Počet registrovaných čtenářů v knihovně k roku 2018 je 53, přičemž knihovna zaznamenala ve stejném roce 552 jednotlivých návštěv. Knihovna je umístěna v budově obecního domu, kde je pro ni vyhrazena plocha o výměře 42,8 m². Pro čtenáře jsou v knihovně k dispozici tři studijní místa a jeden počítač, z něhož ovšem není vedený přístup na Internet. Pro čtenáře není poskytována žádná veřejná nebo soukromá wi-fi síť knihovny, na kterou by se mohli připojit ze svého zařízení. Knihovní fond k roku 2018 obsahuje 7 059 titulů, přičemž největší zastoupení má ve fondu krásná literatura (nad 5 000 svazků) a naučná literatura (nad 1 800 svazků). Vypůjčeno bylo přes 1 900 titulů, což při počtu 53 čtenářů činí průměrně přes 35 výpůjček ročně na jednoho čtenáře. Knihovna také odebírá dvě periodika a má otevřeno dohromady 20 hodin měsíčně.

Knihovna si uvědomuje velký význam výměnného fondu, který vyvažuje nedostatek financí na nákup nových knih. Využívání tohoto fondu je však pro knihovnu teprve v plánovací fázi, jelikož službu od krajské knihovny nikdy nevyužívala. Do této doby knihovna nahrazovala výměnný fond meziknihovní výpůjční službou společně s dalšími dvěma knihovnami, které společně spadají pod jeden úřad. Každá z těchto knihoven si nakupovala do svého fondu nové knihy, které si následně navzájem půjčovaly. Po nedávné domluvě s pracovníky krajské knihovny bylo dohodnuto, že knihovna bude stejně jako další neprofesionální knihovny využívat výměnný fond, a jedná se tak vůbec o první službu v rámci výkonu regionálních služeb, kterou dotazovaná knihovna bude využívat. Tato příležitost byla knihovně nabídnuta až ve chvíli, kdy došlo k postupnému naplnění smlouvy, podle které krajská knihovna bude pomáhat s katalogizací knih v městských knihovnách.

Pracovník knihovny nastoupil na svou pozici již v důchodovém věku, avšak měl již předchozí zkušenosti z profesionální knihovny, ve které pracoval několik let. Vzhledem ke špatnému stavu, ve kterém mu byla knihovna předána, knihovníkovi trvalo dlouhou dobu, než vyřadil neaktuální a zničené tituly, obnovil knihovní fond a uvedl knihovnu do zlepšeného stavu. Za tuto dobu knihovník krajskou knihovnu sám neoslovila a nebyl s ní v žádném styku kromě návštěv, které se týkaly výpůjčky knih, o které si žádali čtenáři, avšak nebyli ve fondu tamější knihovny, ani ve fondu výše zmíněných knihoven spadajících pod stejný úřad.

Stejně jako jiné služby, které spadají pod výkon regionálních funkcí a nebyly knihovně nabídnuty, neproběhla po dobu působení nového pracovníka, tedy po dobu tří let, žádná metodická návštěva. Zástupce knihovny shledává tento přístup krajské knihovny za chybný a metodickou pomoc jednou za rok považuje za vhodnou. Zmiňuje tak především v souvislosti se svým nástupem do nové knihovny, kdy neproběhlo žádné oficiální předání a žádný ze zaměstnanců krajské knihovny předem osobně nezkontroloval její stav a následně nenabídl metodickou pomoc, která by pomohla novému knihovníkovi při orientaci v novém prostředí. Dle osobního názoru knihovníka není metodické oddělení pouze kontrolní orgán, ale mělo by především menším knihovnám pomáhat a usnadňovat jejich práci.

Revize knihovního fondu a jeho katalogizace bude probíhat po několika letech až v následujících měsících s pomocí krajské knihovny. V souvislosti s postupnou katalogizací fondu bude nově zaveden do knihovny i některý z automatizovaných knihovních systémů.

Zaměstnanci knihovny se nezúčastňují vzdělávacích ani jiných akcí pořádaných krajskou knihovnou, a to i z důvodu vyššího věku. Pracovník knihovny přiznává, že knihovna by měla též plnit kulturní a vzdělávací funkci ve svém okolí, ale vzhledem k nízkému počtu čtenářů a předchozímu nezájmu ze strany veřejnosti, se o podobné akce již nesnaží. Zaměstnanec uvedl, že v případě, kdy by knihovna dostala pozvání na některou ze zajímavých akcí, by se nejspíše zúčastnila, ale žádné informace ze strany krajské knihovny nedostávají.

Jelikož jsou zmíněné zkušenosti zástupce knihovny s metodickým oddělením krajské knihovny převážně negativní, nebyla ze strany neprofesionální knihovny dříve vyhledávána žádná odborná pomoc. Tyto postoje se mohou případně změnit až v následujících měsících, kdy dojde k první bližší spolupráci obou knihoven.

3.4 Rozhovor č. 4 – Profesionální knihovna v obci do 3 000 obyvatel

Profesionální knihovna, ve které byl dne 5. února 2020 proveden rozhovor s jejím zástupcem, se nachází v budově obecního domu, který v obci obsluhuje necelé tři tisíce obyvatel. V knihovně je registrováno přes 370 čtenářů, přičemž celé dvě stovky čtenářů tvoří uživatele pod 15 let. K roku 2018 knihovna zaznamenala 6 091 fyzických návštěv čtenářů, při kterých bylo vypůjčeno 23 028 titulů. Knihovna disponuje knihovním fondem, který čítá přes 18 000 knihovních jednotek, přičemž celých 17 000 titulů je dostupných ve volném výběru. Pro čtenáře je odebíráno také 28 periodik s rozmanitou tematikou. Plocha knihovny pro uživatele se rozkládá na 140 m² a nabízí pro čtenáře 15 studijních míst a jeden počítač s připojením na Internet a knihovní katalog, který v roce 2018 navštívilo celkem 172 uživatelů. Připojení na wi-fi pro uživatele knihovny není v jejích prostorách poskytováno. Možné je však například využití kopírovacích služeb. Ačkoli je knihovna řazena jako profesionální, a mohla by tedy plnit funkci obsluhující knihovny, funguje pouze jako obsluhovaná knihovna, která přijímá služby Krajské knihovny v Pardubicích z výkonu regionálních funkcí, ale zároveň plní významnou kulturní činnost ve svém okolí. V roce 2018 bylo v knihovně zorganizováno dohromady 39 vzdělávacích a kulturních akcí pro veřejnost. Knihovna je pro návštěvníky otevřena 24 hodin týdně, za měsíc celkem 96 hodin.

Jedná se o profesionální knihovnu, která již nevyužívá velikého množství regionálních služeb od krajské knihovny a funguje z velké části samostatně. Spolupráce s krajskou knihovnou se nejvíce dotýká možnosti využívání meziknihovní služby, nebo například nabídky rozmanitých

školení a poskytování metodického vedení ze strany krajské knihovny. Počet metodických návštěv je pro obsluhovanou knihovnu velmi vyhovující. Knihovnické též často využívá možnosti odborných konzultací přes telefon, pokud vyžaduje jakoukoliv radu, a odpověď je mu vždy poskytnuta.

Poskytování výměnného fondu se knihovny netýká, jelikož se jedná o knihovnu profesionální. Nové knihy jsou do knihovního fondu vybírány prostřednictvím Internetu díky finančním prostředkům získávaných z prostředků obce. Ze stejného důvodu není knihovně poskytována pomoc při revizi knihovního fondu. Zaměstnanec revizi vykonává samostatně. Naopak často využívanou službou je pro zaměstnance knihovny využívání kurzů a školení pořádaných krajskou knihovnou, které vedou k dalšímu vzdělávání knihovníků. Vybraná témata nabízených školení se týkají například vedení práce s dětmi, pořádání kurzů pro seniory, nebo školení zaměřená na praktické aspekty práce s knihovnickými programy. Výběr školení je podle rozhovoru se zástupcem knihovny vyhovující a krajská knihovna má zájem vycházet vstříc při sestavování typů programu, když je projevem zájem o konkrétní školení či kurz. Obsluhovaná knihovna vždy předem dostane o akcích vědět přes e-mail, nebo si může program najít na stránkách krajské knihovny.

Jako jedna ze dvou knihoven v Pardubickém kraji používá dotazovaná knihovna automatizovaný knihovní systém KP-Win. Vzhledem k tomu, že krajská knihovna nespravuje tento konkrétní systém, zajišťuje si jeho údržbu knihovna samostatně.

Práce metodiků z Pardubického kraje byla v průběhu rozhovoru několikrát velmi pozitivně hodnocena. Dotazovaná obsluhovaná knihovna je s pracovním výkonem metodického oddělení velmi spokojena a spolupráce s ním je bezproblémová.

3.5 Rozhovor č. 5 – Profesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel

Profesionální knihovna, ve které byl 10. února 2020 proveden rozhovor, se nachází v menší obci, která má méně než 1 500 obyvatel. Knihovna se nachází v prostorách obecního úřadu, kde jí je vyhrazena plocha o výměře 66 m² a sklad pro starší knihy. Celkový počet registrovaných čtenářů k roku 2018 činí 130 a jedná se z velké části o dětské čtenáře, pro které je v knihovně pořádáno velké množství akcí, jako například *Noci s Andersenem* nebo *Setkání s první třídou*. Dohromady knihovna zaznamenala v roce 3 036 návštěvníků, kteří si vypůjčili celkem 4 059

titulů. Knihovna nabízí výběr z knihovního fondu o velikosti skoro 13 000 svazků, přičemž 9 000 svazků tvoří beletrie a necelé 4 000 svazků tvoří naučná literatura. Přes 9 500 z těchto titulů je pak k vypůjčení ve volném výběru. Knihovna odebírá 17 periodik. Pro čtenáře je v knihovně vyhrazeno 12 studijních míst a jeden počítač s přístupem na Internet a knihovním katalogem, který v roce 2018 zaznamenal přes 530 návštěvníků. Otevírací doba pro čtenáře je stanovena na čtyři dny v týdnu, celkem na 36 hodin měsíčně.

Nejpotřebnější a nejvíce využívanou službou je pro knihovnu poradenská a kulturní činnost a také metodické návštěvy. Všechny služby z výkonu regionálních funkcí zajišťuje dotazované knihovně Krajská knihovna v Pardubicích. Počet metodických návštěv je však pro knihovnu nedostačující a potřebovala by alespoň tři a více metodických návštěv za rok. Ačkoli se knihovna řadí mezi profesionální knihovny, využívá nabídky výměnného fondu od krajské knihovny stejně jako knihovny neprofesionální. Výměnný fond je dovážen metodiky do knihovny třikrát až čtyřikrát ročně, a právě při těchto návštěvách jsou knihovně poskytovány metodické konzultace. Děje se tak zejména kvůli pracovní a časové vytíženosti zaměstnanců krajské knihovny. Dotazovaná knihovna však zastává názor, že by metodické návštěvy měly probíhat odděleně. V případě, že je potřebná metodická pomoc, využívají zaměstnanci telefonické nebo e-mailové komunikace, či se osobně dostaví do krajské knihovny.

Jak již bylo zmíněno, do knihovny dorazí za rok tři až čtyři soubory knih z výměnného fondu. Je tomu tak díky situaci, kdy je v knihovně stálý knihovní fond již zastaralý a pomalu se obměňuje. Dohromady tak knihovna obdrží až 240 nových titulů, které může čtenářům nabízet. Možnost využívání výměnného fondu je pro knihovnu velmi důležitou službou, jelikož přibližně 70 % až 90 % ze všech čtenářů si vybírá tituly nabízené právě v rámci výměnného fondu. Nové přírůstky jsou do stálého knihovního fondu zaopatřovány díky nákupům z přidělených finančních prostředků obce. Z těchto prostředků jsou nakupovány knihy i časopisy a knihovna zároveň přijímá knihy věnované formou daru.

Díky krajské knihovně také proběhla u části knihovního fondu obsahová prověrka, při které byly probrány staré knihy z naučné literatury pro děti i dospělé a vyřazeny ty, které již nebyly aktuální. V rámci beletrie si obsahovou prověrku provádí knihovna sama a vyřazené knihy jsou prozatím vyřazovány do skladu. S revizí fondu pomáhá též krajská knihovna, ovšem poslední byla provedena před více než sedmi lety. Knihovně byla v tomto udělena výjimka, jelikož současný pracovník sám katalogizuje fond. Ve chvíli, kdy bude zkatologizována jeho většina, bude provedena revize.

Mezi další službu, které zaměstnanci knihovny rádi využívají několikrát do roka, se řadí i vzdělávání knihovníků. Jelikož má knihovna velký podíl dětských čtenářů a pořádá pro ně různé akce a besedy, zúčastňuje se pracovník knihovny nejvíce školení a seminářů, které se například týkají zpracovávání programů pro děti, nebo jsou věnovány literatuře pro děti i dospělé. Jedná se především o akce, které se týkají vzdělávací a kulturní činnosti, které knihovna aktivně podporuje, a získané znalosti může její pracovník následně využít v běžné praxi. Přínosné byly i kurzy katalogizace vedené profesionálními knihovníky, kteří přednášeli v krajské knihovně. Zástupce knihovny by se opět rád zúčastnil některého z kurzů katalogizace vzhledem k novým pravidlům, která byla přijata v roce 2015. Přínosné by byly i další kurzy týkající se práce s dětskými čtenáři a zejména atraktivní se jevila možnost získání knihovnicko-pedagogického minima s následnou certifikací. Knihovnice v rozhovoru zmínila předchozí zkušenost s podobným kurzem, který byl organizován profesionální knihovnou, avšak doba jeho trvání byla velmi krátká. Možnosti získání pedagogického minima v rámci knihovnického vzdělání jsou však pro knihovníky velmi nízké, a to především z důvodu časové náročnosti, jelikož se odehrávají ve vzdálených městech. Zaměstnanci knihovny by uvítali možnost využít takového kurzu i v Pardubickém nebo sousedním kraji, a získat tak další kvalifikaci.

Nejméně využívanou službou je pro obsluhovanou knihovnu servis automatizovaného knihovního systému. Knihovna využívá systém Clavius REKS, jehož servis zajišťuje pověřená osoba v jiné obsluhující knihovně. V případě problému nebo nutnosti zásahů do systému není kontaktována krajská knihovna. Clavius REKS je přístupný i čtenářům, ale jelikož v něm ještě nejsou doplněny a zkatalogizovány všechny tituly, které knihovna nabízí, plní pouze funkci orientační.

Celková spolupráce mezi profesionální knihovnou a metodickým oddělením v Krajské knihovně v Pardubicích je bezproblémová. Jako největší nedostatek osobně hodnotí pracovník obsluhované knihovny nízký počet metodických návštěv, který by byl potřeba navýšit.

3.6 Rozhovor č. 6 – Neprofesionální knihovna v městské části do 5 000 obyvatel

Poslední rozhovor provedený v rámci výzkumné části se konal 13. února 2020 v neprofesionální knihovně, která obsluhuje městskou část Pardubic s přibližně 4 900 obyvateli. Celková plocha knihovny činí 33,6 m² a čtenářům poskytuje jedno studijní místo a jeden počítač s přístupem na Internet. Knihovna také jako jediná ze všech dotazovaných

poskytuje uživatelům možnost připojení k wi-fi v prostorách knihovny. Volně přístupný je i internetový knihovní katalog, který je uživateli velmi využíván. Za rok 2019 bylo zaznamenáno 1 120 vstupů do elektronického katalogu z prostoru knihovny i mimo ni. Knihovní fond obsahuje k roku 2019 přes 9 000 knihovních jednotek a do knihovny dochází celkem 10 titulů periodik. Celkem je v knihovně registrováno 154 čtenářů a jedná se především o uživatele nad 15 let. Ve sledovaném období fyzicky navštívilo knihovnu 1 394 čtenářů a bylo provedeno 5 264 výpůjček. Knihovna má pro uživatele otevřeno deset hodin týdně. Jediný knihovník, který knihovnu spravuje, má pracovní úvazek 0,5.

Nejčastěji využívanou službou v rámci výkonu regionálních služeb, které pro dotazovanou knihovnu zajišťuje Krajská knihovna v Pardubicích, je cirkulace výměnných fondů. Soubory knih z výměnného fondu jsou do knihovny dováženy čtyřikrát ročně a zaměstnanec knihovny je s výkonem služby velmi spokojen. Jeden soubor knih pro knihovnu obsahuje přibližně 70 svazků. Ročně tedy knihovna obdrží přibližně 280 nových titulů, které může čtenářům nabídnout. Knihovna využívá výměnného fondu zejména kvůli nedostatku finančních prostředků na nákup nových titulů a také kvůli nedostatku úložného prostoru. Právě díky malému prostoru je knihovník nucen fond rychle obměňovat, a proto výměnný fond tvoří vždy přibližně pouhých 2 % aktuální nabídky titulů v knihovním fondu. Knihy do vlastního knihovního fondu jsou nakupovány z vyhrazené částky z finančních prostředků obce. Z této částky je čerpáno podle uvážení zaměstnance knihovny. Pomoc při nákupu z prostředků obce a pomoc při zpracovávání knihovního fondu není ze strany knihovníka vyžadována. Nejčastěji je nakupovaná beletrie pro dospělé a děti, naučná literatura je zastoupena minimálně.

Další službou, kterou se knihovna rozhodla nevyužívat, je pomoc při sepisování statistických výkazů a revize fondu. Jelikož knihovník zná daný knihovní fond nejlépe, není pro něj tato služba potřebná. Několikrát však bylo zažádáno o pomoc s obsahovou prověrkou, kdy byly vyřazovány neaktuální a zastaralé tituly především z naučné literatury.

Samostatné metodické návštěvy v knihovně nejsou vykonávány, metodická pomoc je nabízena současně s rozvozem výměnného fondu. Ze strany obsluhované knihovny je však tento stav vyhovující, jelikož je s metodickým oddělením krajské knihovny běžně v úzkém kontaktu.

Zaměstnanec dotazované neprofesionální knihovny též uvedl, že rád a pravidelně využívá možnosti účasti na naprosté většině školení a vzdělávacích akcí, které krajská knihovna pořádá. Výběr nabízených školení je dle knihovníka kvalitní a byl při rozhovoru velmi vyzdvihován.

Potencionální kurz, který by byl pro zaměstnance přínosný a rád by se ho zúčastnil, kdyby byl zorganizován, by se měl věnovat zpracovávání statistiky v knihovnách. Jeden z největších problémů, který dle pracovníka knihovny v Pardubickém kraji nastává, je fakt, že většina knihoven včetně krajské knihovny využívá jiný automatizovaný knihovní systém. Uspořádání takového školení ze strany krajské knihovny by mohlo být problematické a náročné. Všechna školení týkající se statistiky si tak musí knihovník zařizovat u firmy, která systém využívaný knihovnou vyvinula a spravuje jej. Knihovna využívá systém Verbis od firmy KP-SYS, která knihovně pomáhá s jeho údržbou. Tento systém je však pro zaměstnance knihovny nevyhovující, zejména kvůli výše zmíněnému zpracovávání statistik. V knihovně byl však využíván ještě před jeho nástupem.

Velká spokojenost ze strany obsluhované knihovny se dotýká především cirkulace výměnného fondu a pestré nabídky školení ze strany krajské knihovny, která jsou pravidelně využívána, ačkoli se jedná o zaměstnance neprofesionální knihovny. Naopak mezi nevyužívané služby patří pomoc s revizí knihovního fondu, nákupem nových knih a servis automatizovaného knihovního systému, který krajská knihovna v daném případě nezajišťuje. Největší problém je dle knihovníka využívání jiných AKS v každé knihovně v kraji. Spolupráce s metodickým oddělením krajské knihovny byla celkově hodnocena kladně.

3.7 Shrnutí výzkumné části

Kapitola shrnuje a srovnává zkušenosti knihoven, které se rozhodly přijímat služby poskytované v rámci výkonu regionálních funkcí. Uvedené informace byly získány prostřednictvím rozhovorů provedených v rámci kvalitativního výzkumu. Součástí kapitoly je tabulka, která stručně popisuje oblasti služeb, jež vycházejí z celostátních standardů pro výkon regionálních funkcí a jejich využívání v případě jednotlivých knihoven, které se účastnily provedených rozhovorů.

Všechny knihovny, které byly zapojeny do kvalitativního průzkumu, spadají pod okres Pardubice. Za zajištění výkonu regionálních funkcí v daném okrese zodpovídá Krajská knihovna, která zároveň obsluhuje všechny dotazované knihovny. Jedinou výjimkou je neprofesionální knihovna v obci do 1 000 obyvatel, která spolupracuje se střediskovou knihovnou v blízkém okolí, která plní funkci obsluhující profesionální knihovny.

Službou zajišťovanou v rámci výkonu regionálních funkcí, která byla nejčastěji zvolena jako nejpotřebnější pro správný chod dotazovaných knihoven, byla uvedena cirkulace výměnných fondů, která přispívá k pravidelné obměně knihovního fondu, a poslouží tak především čtenářům neprofesionálních knihoven v menších obcích. Právě všechny dotazované neprofesionální knihovny zvolily službu jako stěžejní. Výměnného fondu využívá i jedna ze dvou dotazovaných profesionálních knihoven. Všechny knihovny, které se rozhodly využívat výměnných fondů, jsou s nabízenou službou spokojeny a často byla vyzdvihována flexibilita zaměstnanců z metodického oddělení, kteří nabídku knih do výměnných fondů s obsluhovanými knihovnami konzultují a snaží se jim s výběrem titulů vyjít vstříc. Svazky knih jsou do knihoven přiváženy 3x až 4x ročně a vždy se daří naplnit minimální počet 120 svazků (viz kap. 2.2.4). Jedna z knihoven uvedla, že by i přes skutečnost, že je standard naplňován, potřebovala počet návštěv s výměnnými fondy navýšit. V případě neprofesionální knihovny v městské části do 2 000 obyvatel bude cirkulace svazků z výměnného fondu poprvé uskutečněna nejspíše v roce 2020.

Metodické návštěvy jsou všem knihovnám poskytovány současně při doručování výměnných fondů. Nejedná se tedy o samostatné odborné návštěvy a v případě jedné z dotazovaných neprofesionálních knihoven nebyla metodická ani jiná návštěva ze strany metodického oddělení nikdy poskytnuta. Vzájemná spolupráce mezi těmito dvěma knihovnami teprve pomalu začíná. Čtyři ze šesti knihoven uvedly, že je pro ně tato forma poskytování metodických návštěv vyhovující, a to díky možnosti využití telefonické komunikace v případě potřeby konzultace. Poradenská a konzultační činnost byla hodnocena jako stěžejní především v případě profesionálních knihoven, kde je poskytování metodického vedení potřebné častěji. Profesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel je však nespokojena s poskytováním metodických návštěv v rámci dovážky výměnného fondu a potřebovala by jejich počet navýšit.

Poslední často vyzdvihovanou službou, s jejíž úrovní jsou dotazované knihovny spokojeny, je podpora vzdělávání knihovníků a pořádání školení a seminářů ze strany Krajské knihovny v Pardubicích. Tři ze šesti zaměstnanců knihoven tuto službu pravidelně využívají. Jedná se o zástupce dvou profesionálních knihoven a jedné knihovny neprofesionální. Výběr školení je dle poskytnutých informací velmi kvalitní a atraktivní. Mezi potencionální školení, kterých by se knihovníci vysloveně rádi zúčastnili, kdyby byly krajskou knihovnou zprostředkovány, by patřily další kurzy katalogizace, semináře o práci s dětskými čtenáři a zpracování statistických výkazů v knihovnách. Pro zaměstnance profesionální knihovny v obci do 1 500 obyvatel se

jevil zvláště atraktivní certifikovaný kurz knihovnicko-pedagogického minima, který by mohl být zorganizován v Pardubickém kraji. Neprofesionální knihovna v obci do 1 000 obyvatel uvedla, že se její zaměstnanci neúčastnili žádného odborného školení v posledních deseti letech, avšak velkým přínosem pro ně, jako pro knihovníky z neprofesionálních knihoven, byla výměnná exkurze do knihoven v Královéhradeckém kraji (viz kap. 2.2.3). Krajská knihovna by se tak mohla více zaměřit i na vzdělávací program, kterého by se mohli zúčastnit i zaměstnanci neprofesionálních knihoven a inspirovat se k dalšímu získávání znalostí v oboru. V případě tří knihoven, které se nezúčastňují seminářů či školení, bylo uvedeno, že nedostávají žádné informace o připravovaných kurzech, např. prostřednictvím e-mailu. Většina knihoven se spoléhá, že požadované informace naleznou na webových stránkách krajské knihovny, avšak reálně je často nenavštívuje.

Každoročně předávají všechny obsluhované knihovny krajské knihovně roční výkazy se statistickými údaji. Všechnu statistiku si knihovny zpracovávají samy, a je tedy jen na nich, jaký systém pro shromažďování dat si zvolí jako nejvhodnější. Knihovna v obci do 1 000 obyvatel však uvedla poznámku, že by požadovala větší angažovanost krajské knihovny při pomoci malým knihovnám při zpracovávání výročních výkazů. Knihovna by doporučovala zpracovat pro tyto malé knihovny tzv. *Deník knihovny*, který vede k zapisování dat v průběhu roku, a vede tak k přesnějším statistickým výkazům (viz kap. 3.2).

Tři ze šesti dotazovaných knihoven využívají odborné pomoci při revizi či aktualizaci fondu. V neprofesionální knihovně v městské části do 2 000 obyvatel revize neprobíhají a pomoc od krajské knihovny je prozatím pouze plánovaná. Stejně tak v jedné z profesionálních knihoven probíhá teprve proces katalogizace knihovního fondu do systému a revize bude provedena až následně. Díky takovým případům jsou počty obslužených knihoven v okrese Pardubice nižší (viz kap. 2.2.5). Obsahová prověrka v rámci aktualizace knihovního fondu, o kterou knihovny žádají, se týká především oblasti naučné literatury.

Služba nákupu a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny do fondu malých knihoven se netýká žádné z dotazovaných knihoven. Zmíněné profesionální i neprofesionální knihovny si nové tituly do knihovního fondu vybírají samostatně díky vyčleněné částce finančních prostředků obce. Pro neprofesionální knihovny je však mnohem výhodnější využívání výměnného fondu.

Nákup knihovních fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny do fondu malých knihoven je téměř nevyužívanou službou. Teprve v roce 2017 byla tato služba využita třemi knihovnami, v roce 2018 čtyřmi. Podle provedeného průzkumu v rámci bakalářské práce (viz kap. 3.6) i malé neprofesionální knihovny uvedly, že nákup do svého knihovního fondu a jeho složení si rády řídí samy podle potřeb svých čtenářů.

Nejproblematičtěji naplňovaným standardem, jak vyplynulo z informací poskytnutých v rozhovorech, se projevil výkon služeb v oblasti servisu automatizovaného knihovního systému. Zaměstnanec jedné z dotazovaných knihoven uvedl, že osobně v Pardubickém kraji spatřuje jako největší problém fakt, že většina knihoven používá jiný automatizovaný knihovní systém. Tato myšlenka se potvrdila po shromáždění všech dat uvedených v rozhovorech. V šesti dotazovaných knihovnách se celkem využívají čtyři rozdílné knihovní systémy, přičemž sama krajská knihovna využívá úplně odlišný systém od již zmíněných. Obsluhované knihovny si tak musí ve většině případů spravovat systém samy.

	Neprofesionální knihovna, do 1 000 obyvatel	Neprofesionální knihovna, do 1 500 obyvatel	Neprofesionální knihovna, do 2 000 obyvatel
Metodické návštěvy	Neprobíhá samostatně, neinformovaná o možnosti	Neprobíhá samostatně, stav vyhovuje	Nikdy neposkytnuta
Poradenská a konzultační činnost	Využívá	Využívá	Nevyužívá
Statistika	Zpracovává samostatně	Zpracovává samostatně	Zpracovává samostatně
Semináře, vzdělávání	Nevyužívá, velmi sporadické	Nevyužívá	Nevyužívá
Výměnný fond	Využívá, 3x ročně, potřeba navýšit	Využívá, 3x ročně	Nevyužívá
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	Využívá	Využívá	Revize neprobíhá
Nákup do KF	Nevyužívá	Nevyužívá	Nevyužívá
Servis AKS	Spravuje samostatně, VLKSoft Knihovna 2.1 Standard Edition	Využívá, Clavius REKS	Knihovna nevlastní počítač
Celková spokojenost s výkonem AKS	Ano, s jistými výhradami	Ano	Ne

	Neprofesionální knihovna, do 5 000 obyvatel	Profesionální knihovna, do 1 500 obyvatel	Profesionální knihovna, do 3 000 obyvatel
Metodické návštěvy	Neprobíhá samostatně, stav vyhovuje	Neprobíhá samostatně, stav nevyhovuje, potřeba navýšit	Neprobíhá samostatně, stav vyhovuje
Poradenská a konzultační činnost	Využívá	Využívá	Využívá
Statistika	Zpracovává samostatně	Zpracovává samostatně	Zpracovává samostatně
Semináře, vzdělávání	Využívá	Využívá	Využívá
Výměnný fond	Využívá, 4x ročně	Využívá, 3x-4x ročně	Nevyužívá
Pomoc při revizi a aktualizaci KF	Vykonává samostatně	Využívá	Vykonává samostatně
Nákup do KF	Nevyužívá	Nevyužívá	Nevyužívá
Servis AKS	Spravuje samostatně, Verbis, stav nevyhovuje	Využívá, Clavius REKS	Spravuje samostatně, KP-Win
Celková spokojenost s výkonem AKS	Ano, s jistými výhradami	Ano, s jistými výhradami	Ano

Tabulka 13 – Míra využívání nabízených služeb v rámci výkonu RF. Barevně odlišeny jsou služby, které knihovny určily jako stěžejní. Zdroj: vlastní – výsledky rozhovorů.

Závěr

V teoretické části bakalářské práce byla shrnuta základní terminologie a problematika výkonu regionálních funkcí v České republice. V kapitole byly představeny obecně stanovené cíle a význam výkonu regionálních funkcí a popsány jednotlivé standardy, jejichž naplňováním má být docíleno vyrovnání kvality poskytovaných knihovnických a informačních služeb občanům. V navazující kapitole bylo zmapováno plnění těchto standardů na území Pardubického kraje v posledních pěti letech a jejich financování. Kapitola poskytuje ucelený přehled informací o výkonu regionálních funkcí na území kraje, které jsou prezentovány krajskou knihovnou.

Stěžejní částí bakalářské práce je však kvalitativní průzkum, který byl proveden pomocí polostrukturovaných rozhovorů se zaměstnanci obsluhovaných knihoven v okrese Pardubice. Cílem výzkumné části bylo především ověřit míru nabízených služeb v rámci výkonu regionálních funkcí v kraji. Důležitým aspektem závěrečného hodnocení výkonu služeb byla také spokojenost s jejich využíváním obsluhovanými knihovnami. Byly uskutečněny rozhovory se zástupci profesionálních i neprofesionálních knihoven a vzájemně porovnány využívané služby. Z rozhovorů vyplynulo, že nejvyužívanější službou je pro neprofesionální knihovny možnost využívání výměnného fondu, zaměstnanci profesionálních knihoven naopak nejvíce využijí pestré nabídky školení a odborných konzultací s metodickým oddělením. Problematickým se jeví naplnění standardu dvou metodických návštěv v každé z knihoven, které nejsou poskytovány samostatně, ale především při doručování výměnných fondů. Krajské a pověřené knihovny nesmí opomíjet především neprofesionální knihovny, které jejich služby potřebují nejvíce, aby dokázaly samostatně fungovat. Další nevyužívanou službou z pohledu obsluhovaných knihoven je servis automatizovaného knihovního systému, který si knihovny zajišťují ve větším počtu případů samy. Celková spokojenost s výkonem regionálních funkcí v kraji je z pohledu knihoven uspokojivá, s přihlédnutím k uvedeným poznámkám, které se týkají možného vylepšení některých oblastí služeb. V závěrečném shrnutí výzkumné části byly srovnány výsledky všech rozhovorů v obsluhovaných knihovnách a míra využívání nabízených služeb byla zaznamenána do přehledové tabulky. Hlavní cíl bakalářské práce tak byl dosažen.

Výsledky získané provedenými rozhovory mohou orientačně posloužit krajské knihovně jako určité doporučení, na které oblasti se v rámci výkonu regionálních funkcí obsluhovaným knihovnám více zaměřit a kterým věnovat zvýšenou pozornost. Výsledky výzkumu mohou také

posloužit obsluhujícím knihovnám jiných krajů a nabídnout jim osobní srovnání jejich vlastní činnosti v rámci výkonu regionálních funkcí.

Seznam použitých zdrojů

- Celostátní semináře Regionální funkce knihoven, *Informace pro knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2019-12-07]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/celostatni-seminare-regionalni-funkce-knihoven>
- DILHOFOVÁ, Adéla, Monika KRATOCHVÍLOVÁ a Jan LIDMILA, 2013. *Příručka pro knihovníky veřejných knihoven*. Brno: Moravská zemská knihovna v Brně. ISBN 978-80-7051-199-2.
- KRAJSKÁ KNIHOVNA V PARDUBICÍCH, 2015. *Zpráva o výkonu RF v Pardubickém kraji za rok 2014*. Pardubice. Dostupné také z: <https://kkpce.cz/cs/publikace/vyrocnizpravy-strana-0/>
- KRAJSKÁ KNIHOVNA V PARDUBICÍCH, 2016. *Zpráva o výkonu RF v Pardubickém kraji za rok 2015*. Pardubice. Dostupné také z: <https://kkpce.cz/cs/publikace/vyrocnizpravy-strana-0/>
- KRAJSKÁ KNIHOVNA V PARDUBICÍCH, 2017. *Zpráva o výkonu RF v Pardubickém kraji za rok 2016*. Pardubice. Dostupné také z: <https://kkpce.cz/cs/publikace/vyrocnizpravy-strana-0/>
- KRAJSKÁ KNIHOVNA V PARDUBICÍCH, 2018. *Zpráva o výkonu RF v Pardubickém kraji za rok 2017*. Pardubice. Dostupné také z: <https://kkpce.cz/cs/publikace/vyrocnizpravy-strana-0/>
- KRAJSKÁ KNIHOVNA V PARDUBICÍCH, 2019. *Zpráva o výkonu RF v Pardubickém kraji za rok 2018*. Pardubice. Dostupné také z: <https://kkpce.cz/cs/publikace/vyrocnizpravy-strana-0/>
- *Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky*, 2014. Praha: Ministerstvo kultury. Dostupné také z: <https://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/metodicky-pokyn-ministerstva-kultury-k-zajisteni-vykonu-regionalnich-funkci-knihoven-a-jejich-koordinaci-na-uzemi-cr>
- O nás, In: *Krajská knihovna v Pardubicích: příspěvková organizace Pardubického kraje* [online]. Pardubice: Krajská knihovna v Pardubicích [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <https://kkpce.cz/cs/pro-knihovny/o-nas/>
- POWELL, Bridget a Brian BURCH, 1994. The Changing Role of the Regional Library Systems. *Interlending & Document Supply* [online]. 22(3), 22-26 [cit. 2020-04-22]. DOI: 10.1108/02641619410154880. ISSN 0264-1615. Dostupné z: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/02641619410154880/full/html>

- *Pravidla pro zajištění regionálních funkcí v Pardubickém kraji: Platná od roku 2012.* Pardubice. Dostupné také z: <https://kkpce.cz/cs/pro-knihovny/pravidla-zajisteni-rf/>
- *Služby knihoven knihovnám: Krajské programy regionálních funkcí na podporu knihoven,* 2014. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut. ISBN 978-80-7050-638-6. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/docs/RF/sluzby_knihoven_knihovnam.pdf
- SOUČKOVÁ, Alena, 2003. REGIONÁLNÍ FUNKCE 2003 – celostátní seminář v Pardubicích. *U nás: Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje.* Hradec Králové: Studijní a vědecká knihovna, 13(2). ISSN 0862-9366. Dostupné také z: <https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=154>
- *Standard pro dobrou knihovnu: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky,* 2015. 3. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut. ISBN 978-80-7050-652-3. Dostupné také z: https://ipk.nkp.cz/docs/Standard_pro_dobrou_knihovnu.pdf
- ŠEVČÍKOVÁ, Veronika, 2008. *Regionální funkce Krajské knihovny v Pardubicích v rámci kraje.* Praha. Bakalářská práce. Karlova univerzita, Filozofická fakulta. Vedoucí práce Milena Černá.
- Zákon č. 257/2001 Sb., Zákon ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 2001, částka 98, s. 994-1008. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=257/2001%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- Zákon č. 89/1995 Sb., Zákon o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky.* 1995, částka 19, s. 5683-5688. ISSN 1211-1244. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=89/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Seznam příloh

A. Otázky k rozhovorům pro bakalářskou práci.....	53
B. Informovaný souhlas.....	54
C. Transkripce rozhovoru č. 1 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel.....	56
D. Transkripce rozhovoru č. 2 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 000 obyvatel.....	59
E. Transkripce rozhovoru č. 3 – Neprofesionální knihovna v městské části s 2 000 obyvateli.....	65
F. Transkripce rozhovoru č. 4 – Profesionální knihovna v obci do 3 000 obyvatel	68
G. Transkripce rozhovoru č. 5 – Profesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel	70
H. Transkripce rozhovoru č. 6 – Neprofesionální knihovna v městské části do 5 000 obyvatel.....	74

A. Otázky k rozhovorům pro bakalářskou práci

Otázky mají vést k ověření naplňování jednotlivých standardů a spokojenosti knihoven s odbornou pomocí, které se jim dostává v rámci výkonu regionálních služeb.

1. Kterou ze služeb regionálních funkcí knihovna využívá nejčastěji a považuje ji za nejvíce potřebnou pro správný chod své knihovny?
2. Se kterými dalšími službami si necháváte pravidelně a rádi pomáhat od krajské nebo pověřené knihovny?
3. Kterou ze služeb knihovna naopak využívá nejméně nebo vůbec?
4. V Pardubickém kraji se nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven zejména díky nízkému počtu úvazků metodiků. Vyhovuje Vám počet metodických návštěv, nebo by knihovna potřebovala více?
5. Nákup výměnných fondů je v Pardubickém kraji považován za stěžejní službu a standard. Jak důležitou vnímáte tuto službu a jak jste s jejím využíváním (cirkulací VF) spokojení? Do jaké míry knihovna využívá výměnný fond a jakým způsobem si zaopatřuje další nové přírůstky do svého knihovního fondu?
6. Vykonává knihovna revizi a aktualizaci fondu samostatně nebo si nechává pomoci od krajské/pověřené knihovny?
7. Zúčastňují se zaměstnanci knihovny, ať už sporadicky nebo pravidelně, některých ze vzdělávacích akcí či kurzů pořádaných krajskou knihovnou? Existuje nějaký potenciální kurz, kterého byste se rádi zúčastnili, kdyby byl zorganizován (např. na téma katalogizace, tvorby propagačních materiálů, práce s dětskými čtenáři... či jiné)?
8. Používá knihovna některý z automatizovaných knihovních systémů? Pokud ano, jaký, a jak jsou řešeny případné zásahy do jeho programu, údržba? Pokud ne, plánuje si knihovna v blízké budoucnosti nechat zavést některý z AKS?
9. Existuje něco, co byste si přáli ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí v Pardubickém kraji změnit, nebo Vám dokonce vadí?
10. Přáli byste si ještě něco doplnit, dodat?

B. Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s využitím výzkumného rozhovoru

Vážená paní, vážený pane,

Studuji na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a v současné době pracuji na bakalářské práci s názvem „Dopad regionálních funkcí na činnost obsluhovaných knihoven v Pardubickém kraji“. Bakalářská práce je psána v rámci oboru Informační studia a knihovnictví.

Cílem práce by mělo být ověření současného stavu vykonávání regionálních funkcí krajem a spokojenosti obsluhovaných knihoven s výkonem regionálních funkcí. Pro účely analýzy je klíčové získat informace o situaci, postojích a zkušenostech profesionálních i neprofesionálních knihoven s regionálními funkcemi vykonávanými v okrese Pardubice.

V této souvislosti se na Vás obracím s prosbou o rozhovor. Předpokládám, že Vaše názory a zkušenosti přispějí k řešení problémů, kterých se výzkum týká. Na Vaše doplňující otázky, související s výzkumem, Vám před provedením rozhovoru ráda odpovím.

Předpokládaná délka rozhovoru bude 30 až 60 minut.

Rozhovor není zatížen žádným rizikem. Pokud by Vám však některá otázka byla nepříjemná, nemusíte na ni odpovédět. Máte také právo kdykoliv rozhovor přerušit, a to i bez uvedení důvodů v něm nepokračovat.

Ujišťuji Vás, že rozhovor je důvěrný. Pro potřeby analýzy se rozhovor s Vámi bude nahrávat. Nahrávání může být na Vaši žádost kdykoliv přerušeno. Části rozhovoru a sdělené informace budou přepsány do textové podoby a můžete je před odevzdáním práce zkontrolovat. Následně bude nahrávka zničena. Vaše identita bude známa jen členům výzkumného týmu (Dominika Koubková, Barbora Drobíková – školitelka), kteří s nimi budou pracovat. Výsledky celého výzkumu budou použity výhradně pro vědecké účely a případně publikovány v odborném tisku, a to pouze v anonymní podobě.

Aby bylo možné kvalifikovaně zpracovat všechny informace, které mi sdělíte, prosím, abyste k takovému zpracování udělil/udělila svůj dobrovolný souhlas.

Děkuji.

Stvrzuji svým podpisem, že jsem byl/a ústně informován/a o cílech výzkumu a rovněž mi byla předána písemná informace o výzkumném projektu. Také jsem měl/a možnost ptát se na všechno, co mě v souvislosti s připravovaným rozhovorem zajímalo.

Váš podpis:

.....

V .....

Dne.....

Podpis výzkumníka:

.....

Dominika Koubková

C. Transkripce rozhovoru č. 1 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel

9. prosince 2019

Tazatelka: Můžeme tedy začít. Kterou ze služeb regionálních funkcí knihovna využívá nejčastěji a považuje ji nejvíce potřebnou pro správný chod své knihovny?

Respondent: Tak to je především výměnný systém. Protože když sem já nakoupím knihy, tak mi tu zůstanou dalších mnoho let a později je už nikdo nechce číst, jak vycházejí nové tituly. Nové knížky mi tedy vždy zapůjčí krajská knihovna a zde se půjčují dál čtenářům.

Tazatelka: Se kterými dalšími službami si necháváte pravidelně a rádi pomáhat od krajské nebo pověřené knihovny?

Respondent: To se zase týká knih naučných, které si někdo chce zapůjčit a já je zde nemám. Krajská knihovna mi je tedy opět zapůjčí, a to kdykoli potřebuji. V tomto případě je to na dobu jednoho měsíce s možností prodloužení. Knihovnice v krajské knihovně jsou velmi příjemné a dobře se s nimi dá domluvit. Dále pak využíváme poradenskou a konzultační činnost. Jakmile něco potřebuji, tak okamžitě volám, sháním informace, a ty vždy dostanu.

Tazatelka: Je naopak nějaká ze služeb, kterou knihovna naopak využívá nejméně nebo vůbec?

Respondent: Snažíme se využívat všeho, když je to možné a aktuálně potřebné.

Tazatelka: V Pardubickém kraji se nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven zejména díky nízkému počtu úvazků metodiků. Vyhovuje Vám počet metodických návštěv nebo by knihovna potřebovala více?

Respondent: Já myslím, že to většinou vyhovuje.

Tazatelka: Vám je tedy poskytována jedna ročně?

Respondent: Knihy mi sem jezdí předávat čtyřikrát ročně. Při té příležitosti, pokud já něco potřebuji, tak si to předem zajistím nebo se zeptám.

Tazatelka: Další otázka se týká právě nabídky výměnných fondů, která je podle výročních zpráv Krajské knihovny v Pardubicích považována za stěžejní službu a standard. Do jaké míry knihovna využívá výměnný fond a jakým způsobem si zaopatřuje nové přírůstky?

Respondent: Občas do knihovny jsou dokoupeny nové knihy, ale není to často, protože používání výměnného fondu je opravdu výhodnější. Knihy z výměnného fondu se tu točí čtyřikrát do roka, přibližně z něj máme vždy 80 knih nových. Co se více půjčuje, tu zůstane déle, a co se půjčuje méně, vracíme po dvou až třech letech zpátky. S krajskou knihovnou nebyl nikdy problém, naopak se knihovnice z metodiky vždy snažily přizpůsobit obsah výměnného fondu tomu, co bychom si sem přáli aktuálně doplnit. Z té cifry osmdesáti nových knih je přibližně 40 beletrie pro dospělé a zbytek se skládá z literatury naučné pro dospělé, dětské naučné a dětské beletrie. Vzhledem k tomu, že jsme pro školáky dobře zásobeni z krajské knihovny, tak výběr pro vlastní nákup se většinou dotýká knih z červené knihovny a dalších románů, které uvítají především stále čtenářky-důchodkyně z naší obce.

Tazatelka: Vykonává knihovna revizi a aktualizaci fondu samostatně, nebo si nechává pomoci od krajské knihovny?

Respondent: Necháváme si pomoci od krajské knihovny a je to jednou za dva roky, tuším. Poslední proběhla tento rok (2019, pozn.) v červnu se stoprocentním, bezchybným výkazem.

Tazatelka: Zúčastňují se zaměstnanci knihovny, ať už sporadicky nebo pravidelně, některých ze vzdělávacích akcí či kurzů pořádaných krajskou knihovnou?

Respondent: Ne, nezúčastňuji se.

Tazatelka: A existuje nějaký potenciální kurz, kterého byste se ráda zúčastnila, kdyby byl zorganizován?

Respondent: Abych řekla pravdu, tak mě nyní nic nenapadá.

Tazatelka: A stála byste případně i jako zaměstnanec neprofesionální knihovny o nějakou akci, kdyby Vám byla přímo nabídnuta?

Respondent: To si myslím, že ano. Určitě.

Tazatelka: Jste o něčem takovém informovaná? Víte, kde byste to hledala?

Respondent: Asi na Internetu. Věřím, že tam bych si to mohla stáhnout. Možná je to hezké zamýšlení, že bych se také mohla více angažovat. V krajské knihovně je vždy napsáno, co se chystá, takže věřím. Možná kdybych měla větší zájem, tak bych na nějakou schůzku šla.

Tazatelka: Dobře, jedna z posledních otázek. Používá knihovna některý z automatizovaných knihovnických systémů? Pokud ano, jaký, a jak jsou řešeny případné zásahy do jeho programu, údržba?

Respondent: Ano, používáme REKS. Do něj mi může i krajská knihovna zadávat například nové časopisy, které si sem já objednávám. Vše probíhá na dálku, přes vzdálený přístup.

Tazatelka: Existuje něco, co byste si přáli ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí v Pardubickém kraji změnit, nebo Vám dokonce vadí?

Respondent: Nic mi nevadí, nemám zatím žádné přání něco měnit. Možná kdyby měla obec větší knihovnu, tak by se něco našlo, ale to není náš případ.

Tazatelka: Dobře. Přála byste si ještě něco doplnit?

Respondent: Snad jen, že děvčata z metodického oddělení krajské knihovny jsou výborná. Pomůžou, poradí. Nemám s nimi žádné problémy.

Tazatelka: V tom případě moc děkuji za rozhovor.

Respondent: Není za co.

D. Transkripce rozhovoru č. 2 – Neprofesionální knihovna v obci do 1 000 obyvatel

22. prosince 2019

Tazatelka: Pokud je tedy vše jasné, přesunu se k první otázce. Kterou ze služeb regionálních funkcí knihovna využívá nejčastěji a považuje ji za nejvíce potřebnou pro správný chod své knihovny?

Respondent: Tak především využíváme pro svou činnost výměnné soubory knih pro nás i naše čtenáře. Tento výměnný soubor nám zajišťuje středisková knihovna v blízkém okolí. V letošním roce to bylo dvakrát ročně a musím pochválit tamější knihovnice, protože nám tento soubor šijí i trochu na míru, protože už mají nějaké zkušenosti. Vypůjčky využíváme částečně i od nich, protože naši čtenáři mají různé požadavky, tak se jim snažíme vyjít vstříc. Úzce tedy spolupracujeme právě se zmíněnou střediskovou knihovnou v blízkém okolí.

Tazatelka: A se kterými dalšími službami si necháváte pravidelně a rádi pomáhat od krajské nebo pověřené knihovny?

Respondent: Týká se to hlavně poradenství ohledně knihovnických služeb, například co se týká vypůjčování nebo kategorizace knih, zařazování a z hlediska dalších věcí bych řekl, že co se nám velice líbilo, byly návštěvy knihoven, které zajišťovala krajská knihovna.

Tazatelka: Aha, můžete mi nějak blíže popsat, v čem to spočívalo? O tom jsem neslyšela.

Respondent: Nebylo to letos ani v loňském roce. Bylo zajímavé nechat si ukázat, co se v jiných knihovnách děje, jak pracují se čtenáři, co se týká vypůjčování knih. Bylo to takové zajímavé poznání, kdy se člověk dozví alespoň něco z hlediska knihovnictví, což asi jenom tady v knihovně získat nemůže, spíše nějakým školením. Je to vlastně přímo na tom místě v jiné knihovně. Každá knihovna s tím má nějaké zkušenosti a nějak se s tím vším chce vždy poprat nebo chce ty čtenáře k sobě přitáhnout a snaží se.

Tazatelka: Dobře, tak se přesuneme k další otázce. Kterou ze služeb knihovna využívá naopak nejméně nebo vůbec?

Respondent: Nejméně asi využíváme doplňkových služeb. Jsou to například kulturní akce, besedy, vzdělávací akce, protože tady, jak vidíte, máme minimální prostor. Spíše tedy úzce spolupracujeme s místními spolky tady v sokolovně, kde je krásný areál a zajištěné občerstvení. V rámci těchto kulturních akcí, které pořádají spolky, se na nich také podílíme například zajištěním materiálů pro besedu nebo jiných zajímavých akcí. Spíše pomáháme my jim v organizaci.

Tazatelka: V Pardubickém kraji se nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven zejména díky nízkému počtu úvazků metodiků. Vyhovuje Vám počet metodických návštěv nebo by knihovna potřebovala více?

Respondent: Tak co tedy já mohu říct, nevím, jestli je to špatně, ale za svou činnost jsme tu žádnou metodickou návštěvu v knihovně nezaznamenali. Já vím, že jsme malá knihovna, asi nevím, jaký by to mělo přínos, protože přesně nevím, co by ta metodická návštěva obnášela. Třeba by to pro nás bylo zajímavé, ale nemohu to vlastně posoudit.

Tazatelka: Takže se Vám nestává, že by sem jednou ročně přijel někdo z krajské knihovny, prošel to tu s Vámi, případně pomohl, odpověděl na Vaše otázky?

Respondent: Jsem tady v knihovně od roku 1989 a od té doby jsme tu nic takového nezažili. Možná je to na vyžádání, kdybychom to potřebovali, ale my jsme tady vlastně začínali v knihovně za dost bídného stavu, kdy probíhal převrat. Byla tu kamna, což podmínkám pro knihy nijak samozřejmě nevyhovovalo, měli jsme tu hodně sazí, ztratila se tu i poslední přírůstková kniha, takže jsme to museli postupně všechno dodělat. A v takovém bídném stavu jsme do toho přišli, byli jsme trochu školeni od krajské knihovny. Tam jsme získali některé informace a znalosti, a samozřejmě ze střediskové knihovny se nám snažili vyjít vstříc, aby se to tady vůbec nějak rozjelo. Tuším, že knihovna půl roku nefungovala vůbec, protože tu nikdo nechtěl dělat vzhledem k tomu, že to není práce moc dobře hodnocená, spíše dělaná pro lidi. My jsme to nakonec postupně dali dohromady.

Tazatelka: Tak to je hezké, ale jde mi o to, že metodické návštěvy jsou určeny právě malým a neprofesionálním knihovnám jako je ta Vaše a byla by škoda toho nevyužívat.

Respondent: Žádná taková možnost nám nabídnuta nebyla a my jsme po tom ani nijak nepátrali. Samozřejmě se o tom třeba můžeme dočíst na stránkách krajské knihovny, ale takto

dalece jsme se o to nezajímali, abych řekl pravdu, a nebylo nám řečeno, že by něco takového zajišťovali.

Tazatelka: Dobře, pojďme tedy dále. Vy jste tedy před chvílí poznamenal, že hodně využíváte nabídky výměnných fondů. V Pardubickém kraji je to považováno za stěžejní službu a standard.

Respondent: Ano, je to také především meziknihovní výpůjční služba, které my zároveň využíváme. Čtenář si vypůjčí knížku, autor se mu líbí, my od něj máme například ještě jednu knihu a na základě čtenářova požadavku, většinou přes mail, posílám do střediskové knihovny na vyžádání titul. Reagují velmi rychle, třeba do druhého dne, pokud mají otevřeno, mi titul nabídnou, pokud je k vypůjčení.

Tazatelka: Kdybyste tedy mohl říct, do jaké míry knihovna využívá výměnný fond a jakým způsobem si naopak zaopatřuje další nové přírůstky?

Respondent: Knihovna velmi využívá výměnného fondu. Je to dvakrát ročně, možná by bylo lepší, kdyby to bylo i třikrát ročně. Tak bychom to zvládli, protože ty knihy tady se samozřejmě postupně opůjčují. Máme zde stále čtenáře, některé, kteří odcházejí, a jiní zase přijdou, takže než se ten knihovní fond celkově přečte, a není toho tady zase tolik. Každý má trochu jiný směr toho, co chce číst a o co se zajímá, takže ty výměnné fondy jsou pro nás jednou z nejstěžejnějších činností, která nám udržuje čtenáře a zároveň nám zvyšuje počty výpůjček knih.

Tazatelka: A nové přírůstky si tedy nakupujete sami?

Respondent: Nové přírůstky si nakupujeme sami. V loňském, letošním i příštím roce také dostaneme z rozpočtu obce 20.000 korun na knihovnické služby. Není v tom samozřejmě jen nákup knih, ale také nákup časopisů a třeba i nákup tužek a materiálu kolem. V letošním roce jsme tedy nakoupili knihy za 17.729 korun, v loňském roce to bylo okolo 19.000 korun, což je, myslím, slušná částka na to, abychom ten knihovní fond nějak postupně obměňovali. V tomto regále máme například knihy, které se prakticky skoro vůbec nečtou. Když následně děláme s knihovnou kontrolu knihovního fondu, tak se vždy něco z toho vyřadí, jelikož opravdu nemá význam mít tu knihy, které nejsou aktuální a půjčované v tom daném období.

Tazatelka: Dobře, vykonává tedy knihovna revizi a aktualizaci fondu samostatně, nebo si nechává pomoci?

Respondent: Revizi knihovního fondu zajišťuje blízká středisková knihovna. Naposledy byla provedena revize v říjnu roku 2018. Prováděly ji knihovnice střediskové knihovny. Většinou zde jsou celý den, provádí revizi a její následný zápis.

Tazatelka: Zúčastňují se zaměstnanci knihovny, ať už sporadicky nebo pravidelně, některých ze vzdělávacích akcí či kurzů pořádaných krajskou knihovnou?

Respondent: Pravidelně se akcí nezúčastňujeme. Pokud taková nabídka bude, tak bychom ji samozřejmě asi využili. Jak jsem říkal, to už je hodně dlouho, co jsme byli na nějakém takovém školení a získávali další informace. Tuším, že deset let. Pro nás byla přínosnější právě návštěva těch jiných knihoven, a to Knihovny v Dobrušce, to bylo velice hezké, a také jsme byli v knihovně v Býšti.

Tazatelka: Ano, knihovna v Býšti vyhrála ocenění Knihovna roku, pokud se nemýlím. V roce 2006.

Respondent: Přesně tak. Nebudu se samozřejmě odkazovat na prostory naší knihovny, ty jsou tu omezené, takže se nemůžeme nijak moc dál přizpůsobovat akcím a jejich plánování. Občas se tu třeba sejdou i místní hasiči a prohlídnou se některé knížky, ale besedy, jako pořádají třeba právě v Býšti, tu není možné realizovat.

Tazatelka: Vy osobně byste měl nějaký kurz, kterého byste se potencionálně chtěl zúčastnit, kdyby Vám byl nabídnut?

Respondent: Co by takový kurz obnášel?

Tazatelka: Mohl by být například na téma katalogizace nebo tvorby propagačních materiálů. Nějaká znalost, kterou byste tady v knihovně mohl využít. Ony takové akce nejspíš budou nabízeny zaměstnancům profesionálních knihoven, ale určitě by bylo přínosné, kdybyste se některých také mohli zúčastnit. Zejména, když o to jevíte zájem.

Respondent: Určitě by to bylo zajímavé, aby si člověk zase v něčem obnovil nebo získal vědomosti. Hlavně o knihovnictví, pokud se tam zrovna něco mění. Určitě by to nebylo o velké

pravidelnosti, ale za takové časové období, jako jsou například čtyři roky, bych si rád opět něco poslechl.

Tazatelka: Když se něco takového koná, což je v krajské knihovně několikrát do roka, nedostanete o tom žádnou zprávu?

Respondent: Ne, nedostaneme informace.

Tazatelka: A víte, kde byste si je případně mohli najít?

Respondent: Odhaduji, že bychom si je pravděpodobně našli na webových stránkách krajské knihovny. Předpokládám, že by to tam mělo být.

Tazatelka: Dobře, já se tedy přesunu na další otázku. Používá knihovna některý z automatizovaných knihovnických systémů?

Respondent: Co se týče vyhledávání možných výpůjček pro své čtenáře, tak využíváme knihovnický systém Clavius REKS, ale tam je knihovna zavedena pouze v rámci toho meziknihovnického výpůjčnického fondu, takže pokud si čtenáři sami budou chtít najít informace, tak v tom systému nejsme. Jedná se pouze o knížky, které nám obměňuje středisková knihovna. Jinak využíváme svůj program, který tu máme. Jmenuje se VLKSoft Knihovna 2.1 Standard Edition. Je to program původně navržený pro knihovny škol, ale osvědčil se nám a myslím, že se s ním dobře pracuje. Program ale pracuje na systému tříd – my tam místo nich přiřazujeme pořadová čísla čtenářů. Máme to tedy seřazené pro základní obsluhu, abychom věděli, kdo má vypůjčený jaký titul. Je zde náš kompletní knihovnický fond a i fond, který nám nabízí středisková knihovna. Pokud přijde čtenář, tak se do programu podíváme a zjistíme mu to, co potřebuje. Co se týče dat, tak ta jsou zálohována přes heslo, takže není možnost se do programu dostat ani z počítače. Zálohování programu se provádí na další disk, abychom v případě ztráty dat o vše nepřišli. Spíše se jedná o data knih, které tam jsou uloženy, a informace o nich.

Tazatelka: Takže nějaká pravidelná údržba systému probíhá z vaší strany.

Respondent: Ano, z naší strany.

Tazatelka: Dobře. Existuje něco, co byste si přáli ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí v Pardubickém kraji změnit, nebo Vám dokonce vadí?

Respondent: Já myslím, že snad ani ne. Pouze jak už jsem poznamenal, líbilo by se nám opět ze strany krajské knihovny, kdyby byla opět pro knihovníky uspořádána alespoň jednou ročně nějaká návštěva v jiné knihovně, protože to bylo opravdu pěkné a přiučili jsme se novým věcem.

Tazatelka: Přál byste si ještě něco dodat? Doplnit?

Respondent: Momentálně mě nic nenapadá.

Tazatelka: Já Vám tedy děkuji za rozhovor.

E. Transkripce rozhovoru č. 3 – Neprofesionální knihovna v městské části s 2 000 obyvateli

27. ledna 2019

Tazatelka: Pokud všemu rozumíte, můžeme začít. Kterou ze služeb regionálních funkcí knihovna využívá nejčastěji a považuje ji za nejvíce potřebnou pro správný chod své knihovny?

Respondent: Pro tuto knihovnu se jedná o půjčování výměnného fondu z knihovny, protože tady samozřejmě není dostatek financí na to, abych mohla neustále kupovat nové knihy. Tento výměnný fond ale teprve budu využívat. Doteď jsem jej nevyužívala, protože jsem do nynějška využívala pouze meziknihovní výpůjční systém se dvěma dalšími knihovnami, které společně spadají pod jeden úřad. Tam jsme si zatím de facto vystačili, protože každá knihovna si kupuje své knihy, takže poté se akorát prohodily a bylo to v pořádku, ale nyní – jelikož si Krajská knihovna v Pardubicích bude odtud odvážet knihy, které bude katalogizovat – tak jsme se zároveň s paní tajemnicí domluvily, že by se sem vozily knihy z krajské knihovny v rámci výměnného fondu, aby tu byl dostatečně velký výběr pro čtenáře. To je zatím de facto jediná služba, kterou od krajské knihovny využívám.

Tazatelka: Takže s žádnými jinými službami si nenecháváte pravidelně pomáhat od krajské knihovny?

Respondent: Vzhledem k tomu, že jsem sem nastoupila v roce 2017 a již předtím jsem pět let pracovala ve větší knihovně, tak jsem ty základní znalosti týkající se knihovnické práce měla nehledě na to, že tady je to podstatně jednodušší, jelikož tu nejsou počítače a tak dále. Ale na druhé straně jsem tu zase měla tolik práce s tím dát knihovnu do stavu, ve kterém je teď. To mi trvalo celý rok – abych vyřadila knihy, které byly opravdu nekvalitní, staré, zničené, a trochu obnovila knihovní fond nákupem nových. Krajskou knihovnu jsem tudíž ani neoslovila a ve styku s ní jsem byla pouze, když jsem si chodila vypůjčovat knížky, které někdo potřeboval a neměla je ani jedna ze tří zmiňovaných knihoven. Jinak úplně upřímně řeknu, že jsem se v krajské knihovně nesetkala s přístupem, kvůli kterému bych tam chtěla chodit a žádat o pomoc a o rady. Myslím si, že metodické oddělení by mělo sloužit k tomu, aby nám pomáhalo. Není to kontrolní orgán, podle mého názoru, a ten přístup, zvláště od jedné metodičky, mi prostě nevyhovuje. Pakliže tam dorazím s prvním hlášením, že jsem

do knihovny nastoupila a někdo se na mě hned oboří, že již není zaměstnaná má předchůdkyně, tak to mi úplně vzalo vítr z plachet. Není to vhodné jednání. Nyní budu nucena spolupracovat s krajskou knihovnou vzhledem k tomu, že budou odvážet knihy a provádět katalogizaci, ale jinak jsem tu metodickou pomoc nevyžadovala, spíše jsem se obracela na známé knihovnice.

Tazatelka: V Pardubickém kraji se ani nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven. Vy jste tedy zmiňovala, že za dobu svého působení jste tu neměla ani jednu.

Respondent: Ano, tady jsem neměla žádnou za dobu svého působení, ale je pravda, že i když jsem pracovala v předchozí knihovně, tak ani tam jsme neměli žádnou návštěvu z metodického oddělení, takže tohle si myslím, že je špatně. Měli by osobně přijít do té knihovny, zeptat se, podívat se, zdali vše děláme správně, ať už je to vyřazování knih, katalogizace atd. Zkrátka a dobře, ta návštěva jednou za rok jako metodická pomoc by byla vhodná, ale zatím se tak neděje.

Tazatelka: Vy jste tedy nakonec sama zažádala o pomoc, která Vám bude brzy poskytnuta? Aby sem přišli?

Respondent: Nikoli. Tady již nějakou dobu byla uzavřena smlouva mezi krajskou knihovnou a městskými knihovnami, že krajská knihovna pomůže přijít katalogizovat knihovní fond. Tak to stálo několik let a až v těchto dnech se ozvala paní z metodického oddělení, že by to zde mělo začít, avšak to nebylo z mého podnětu. Takto to bylo již dlouho plánováno, protože je pravda, že je v dnešní době už trochu ostuda pracovat formou, jakou pracujeme my – s lístečky, nemáme počítače a uživatelé nemají přehled, nemůžou se podívat na Internetu, jestli zrovna danou knihu máme. To by hodně věci usnadnilo.

Tazatelka: Vy jste tedy říkala, že prozatím nevyužíváte výměnný knihovní fond. Jakým způsobem si tedy zaopatřujete nové přírůstky do svého knihovního fondu?

Respondent: Dostáváme peníze na nákup knih, které sami vybíráme. To je dvakrát ročně. Ta větší z dalších dvou knihoven dostává také více peněz, a proto si je potom všechny navzájem půjčujeme.

Tazatelka: Dobře, to tady již jednou bylo shrnuto. Přesunu se k další otázce. Vykonává knihovna revizi a aktualizaci fondu samostatně, nebo si nechává pomoci od krajské knihovny?

Respondent: Tady revize nebyla x let. To všechno tu bude probíhat až nyní.

Tazatelka: Zúčastňují se zaměstnanci knihovny, ať už sporadicky nebo pravidelně, některých ze vzdělávacích akcí či kurzů pořádaných krajskou knihovnou?

Respondent: Ani se to ke mně nedostává, když se přiznám. Možná by se nabídka našla na stránkách, ale nevím. Když jsem pracovala v předchozí profesionální knihovně, tak tam jsme na to dostávali pozvánky a chodili na různá školení, ale tady ne.

Tazatelka: A existuje nějaký potencionální kurz, kterého byste se osobně ráda zúčastnila, kdyby byl zorganizován? Třeba i akce pro nějaké malé neprofesionální knihovny?

Respondent: Pokud by to bylo něco pro mě zajímavého, tak ano, ale vzhledem k tomu, že jsem již důchodce, tak se mi nechce trávit čas na různých školeních. Myslím si, že tady je trošku jiná náplň, ačkoli knihovna by neměla být pouhá půjčovna knih, ale měla by mít také vzdělávací funkci, ale vzhledem k počtu čtenářů se nás tohle ani moc nedotýká.

Tazatelka: Používá knihovna některý z automatizovaných knihovních systémů? Pokud ne, plánuje si knihovna v blízké budoucnosti nechat zavést některý z AKS?

Respondent: Nemáme, ale bude se nově zavádět. Už je to právě v plánu.

Tazatelka: Existuje něco, co byste si přáli ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí v Pardubickém kraji změnit, nebo Vám dokonce vadí?

Respondent: Já si myslím, že o tom jsem se už částečně zmínila a mluvila o tom, co mi vadí a především to, co by se podle mě mělo změnit.

Tazatelka: Přáli byste si ještě něco doplnit, dodat?

Respondent: Ne. Já bych si jedině přála – což mi krajská knihovna nemůže dát – dostatek financí na to, abych sem mohla nakupovat nové knížky.

Tazatelka: Děkuji moc za rozhovor.

Respondent: Není zač.

F. Transkripce rozhovoru č. 4 – Profesionální knihovna v obci do 3 000 obyvatel

5. února 2020

Tazatelka: Kterou ze služeb regionálních funkcí knihovna využívá nejčastěji a považuje ji za nejvíce potřebnou pro správný chod své knihovny?

Respondent: Určitě se jedná o meziknihovní výpůjční službu. Myslím si, že ta je u nás nejvíce využívána.

Tazatelka: Se kterými dalšími službami si necháváte pravidelně a rádi pomáhat od krajské nebo pověřené knihovny?

Respondent: Vcelku dobře fungující jsou školení ze strany krajské knihovny a také metodické práce, které nás vedou k dalšímu postupu a dávají nám směr.

Tazatelka: Kterou ze služeb knihovna naopak využívá nejméně nebo vůbec?

Respondent: Zrovna mě nic nenapadá, možná se k tomu ještě dostaneme.

Tazatelka: V Pardubickém kraji se nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven zejména díky nízkému počtu úvazků metodiků. Vyhovuje Vám počet metodických návštěv, nebo by knihovna potřebovala více?

Respondent: Metodické návštěvy jsou pro mě absolutně vyhovující. Kdykoli potřebuji poradit, stačí zvednout telefon. Jedna metodička bydlí vedle ve vesnici, takže není problémem i spolupráce mimo náš pracovní čas. Jakákoli rada je mi kdykoli poskytnuta, metodičky jsou nám vždy ochotné pomoci. Osobně si myslím, že pracují nad svůj rámeček, to mluvím konkrétně o těch v Pardubickém kraji.

Tazatelka: Nákup výměnných fondů je v Pardubickém kraji považován za stěžejní službu a standard. Jak důležitou vnímáte tuto službu a jak jste s jejím využíváním (cirkulací VF) spokojeni? Do jaké míry knihovna využívá výměnný fond a jakým způsobem si zaopatřuje další nové přírůstky do svého knihovního fondu?

Respondent: Výměnné fondy se nás jako profesionální knihovny netýkají. Knihy si vybíráme sami prostřednictvím Internetu a finanční prostředky na to získáváme pouze od obce.

Tazatelka: Vykonává knihovna revizi a aktualizaci fondu samostatně, nebo si nechává pomoci od krajské knihovny?

Respondent: Revizi si vykonáváme samostatně, bez pomoci.

Tazatelka: Zúčastňují se zaměstnanci knihovny, ať už sporadicky nebo pravidelně, některých ze vzdělávacích akcí či kurzů pořádaných krajskou knihovnou?

Respondent: Ano, jak jsem již odpovídala, školení se často zúčastňujeme. Například různých kurzů, které se týkají kurzů vedení práce pro děti, až po seniorské kurzy, nebo praktické věci ohledně našich knihovnických programů. Myslím, že v tomto směru je to absolutně dobře zvládnuté v našem kraji, nehledě na to, že oni s námi tak úzce spolupracují. Pokud máme zájem o nějaký typ školení, tak nám vycházejí vstříc.

Tazatelka: Dávají vám předem vědět o akcích? A případně jakou formou?

Respondent: Ano, dávají nám vědět vždy e-mailem nebo je to na stránkách knihovny.

Tazatelka: Používá knihovna některý z automatizovaných knihovnických systémů? Pokud ano, jaký, a jak jsou řešeny případné zásahy do jeho programu, údržba? Pokud ne, plánuje si knihovna v blízké budoucnosti nechat zavést některý z AKS?

Respondent: My používáme knihovní systém KP-Win jako jedni z mála tady v Pardubickém kraji, jsme jen dvě knihovny. Krajská knihovna nemá s údržbou tohoto systému nic společného.

Tazatelka: Existuje něco, co byste si přáli ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí v Pardubickém kraji změnit, nebo Vám dokonce vadí?

Respondent: Ne, tato funkce je velmi dobře využita, spolupracuje se mi dobře.

Tazatelka: Přáli byste si ještě něco doplnit, dodat?

Respondent: Ne, je to všechno.

Tazatelka: Pak Vám děkuji za rozhovor.

G. Transkripce rozhovoru č. 5 – Profesionální knihovna v obci do 1 500 obyvatel

10. února 2020

Tazatelka: Kterou ze služeb regionálních funkcí knihovna využívá nejčastěji a považuje ji za nejvíce potřebnou pro správný chod své knihovny?

Respondent: Poradenskou a konzultační činnost, metodické návštěvy.

Tazatelka: Se kterými dalšími službami si necháváte pravidelně a rádi pomáhat od krajské nebo pověřené knihovny?

Respondent: Vzdělávání knihovníků a poskytování výměnného fondu. Také využíváme meziknihovní výpůjční služby.

Tazatelka: Kterou ze služeb knihovna naopak využívá nejméně nebo vůbec?

Respondent: Nejméně využíváme servis automatizovaného knihovního systému. Není to tak, že bychom to nepotřebovali, ale využíváme ho nejméně, pouze když je potřeba.

Tazatelka: V Pardubickém kraji se nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven zejména díky nízkému počtu úvazků metodiků. Vyhovuje Vám počet metodických návštěv, nebo by knihovna potřebovala více?

Respondent: Nevyhovuje, rozhodně bychom potřebovali více. Dvě a více, spíše tři a více.

Tazatelka: Kolikrát se tu aktuálně do roka zastaví někdo z metodického oddělení?

Respondent: Osobně se tu zastaví metodičky s výměnným fondem třikrát až čtyřikrát do roka, ale metodická návštěva by měla probíhat zvlášť a oni to berou tak, že není čas a službu poskytují při tom. Těch knihoven, které mají pod sebou, je mnoho, z toho deset profesionálních. Takže není čas.

Tazatelka: Využíváte alespoň toho, že byste si tedy do krajské knihovny zavolala o pomoc? Někjaké alternativy?

Respondent: Ano, buď si zatelefonuji, napíšu e-mail, nebo osobně zajedu.

Tazatelka: Nákup výměnných fondů je v Pardubickém kraji považován za stěžejní službu a standard. Jak důležitou vnímáte tuto službu a jak jste s jejím využíváním (cirkulací VF) spokojení? Do jaké míry knihovna využívá výměnný fond?

Respondent: Spokojená jsem, pro nás je to velmi důležité. Možná 70 % až 90 % čtenářů si vybírá z výměnného fondu. Za rok k nám dorazí tři až čtyři soubory knih, za rok to sčítá dohromady 240 knih.

Tazatelka: Není úplně typické, aby profesionální knihovna využívala výměnný fond od krajské knihovny. Proč tady tomu tak je?

Respondent: Jelikož místní fond je zastaralý a pomalu se obměňuje.

Tazatelka: Jakým způsobem si zaopatřuje další nové přírůstky do svého knihovního fondu?

Respondent: Nákupem z přidělených finančních prostředků obce. Z tohoto finančního balíčku nakupujeme nejen knihy, ale také časopisy. Zároveň přijímáme knihy formou daru.

Tazatelka: Vykonává knihovna revizi a aktualizaci fondu samostatně, nebo si nechává pomoci od krajské knihovny?

Respondent: Pomoc od krajské knihovny proběhla ve smyslu, že zde byla provedena obsahová prověrka. Prověřili knihy a vybrali ty, které už byly staré a vhodné na vyřazení. To proběhla u části fondu, konkrétně u dětské naučné literatury i té pro dospělé. U beletrie tuto prověrku provádím sama a vyřazuji prozatím do skladu. Revize je také prováděna s pomocí krajské knihovny, ovšem naposledy tu proběhla za paní knihovnice, která tu pracovala přede mnou. Já jsem jí zatím neprováděla, protože zapisuji knihy do počítače, katalogizuji je, a dokud tam nebude zapsána jejich většina, tak mám výjimku, a revize se provede až potom.

Tazatelka: Jak dlouho už tady pracujete?

Respondent: Teď to bude sedm let.

Tazatelka: Zúčastňují se zaměstnanci knihovny, ať už sporadicky nebo pravidelně, některých ze vzdělávacích akcí či kurzů pořádaných krajskou knihovnou?

Respondent: Ano. Nevím, jestli pravidelně, ale několikrát do roka určitě. Ráda se zúčastňuji školení a seminářů o dětské literatuře, celkově o literatuře pro děti i dospělé, nebo o vytváření

programů pro děti. Jedná se spíše o akce, které se týkají vzdělávací a kulturní činnosti, které naše knihovna podporuje. Znalosti můžu následně využít v běžné praxi.

Tazatelka: Před chvílí jste se zmínila, že také v knihovně samostatně katalogizujete knihy. Zúčastnila jste se kvůli tomu někdy kurzu věnujícímu se této tematice?

Respondent: Ano, zúčastnila jsem se kurzu katalogizace s profesionálními lektory v krajské knihovně a ještě předtím jsem měla sezení s krajskou metodičkou, což bylo ale takové neoficiální.

Tazatelka: Existuje k tomu všemu ještě nějaký neoficiální kurz, kterého byste se ráda zúčastnila, kdyby byl zorganizován?

Respondent: Určitě bych se ráda znovu zúčastnila kurzu katalogizace, protože jsou nová pravidla, práce s dětskými čtenáři, protože takových kurzů není nikdy dost a ráda bych získala nějaké knihovnicko-pedagogické minimum. Na něčem podobném jsem už jednou byla, odehrávalo se to vždy v úterý v průběhu tří týdnů, ale já bych upřednostnila něco ve větším rozsahu. Například Knihovna Jiřího Mahena v Brně pořádá kurzy zaměřené na akvizici, na dětské čtenáře nebo na dospělé čtenáře, a k tomu potom má i zkoušky. Nebo se můžete přihlásit jenom na ty zkoušky. Bohužel, cestování do Brna je velmi náročné, zvláště když kurzy probíhají od října do dubna, v podstatě jako normální vysokoškolský kurz. V takovém období je ale nejvíce akcí v knihovně, čas vůbec žádný. Kurzy se konají vždy ve středu, takže by mi to zabralo vždy aspoň dva dny strávené v Brně.

Tazatelka: Pokud tomu dobře rozumím, vyhovovalo by vám mít možnost zúčastnit se něčeho podobného, ale v bližším okolí, a za co byste zároveň mohla získat certifikaci?

Respondent: Ano, kdyby to bylo alespoň v Praze, ale v Brně je to úplně z ruky. Mít něco podobného v okolí Pardubic by bylo skvělé.

Tazatelka: Dobře, přesuneme se tedy k další otázce. Používá knihovna některý z automatizovaných knihovních systémů?

Respondent: Ano, používáme Clavius REKS a servis zajišťuje jeden pán přes jednu obecní knihovnu v kraji. V případě problému se tedy neobracíme na krajskou knihovnu.

Tazatelka: Existuje něco, co byste si přáli ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí v Pardubickém kraji změnit, nebo Vám dokonce vadí?

Respondent: Osobně bych navýšila počet metodických návštěv, které by knihovna potřebovala a další již zmíněné věci.

Tazatelka: Přála byste si ještě něco doplnit, dodat?

Respondent: Asi ne.

Tazatelka: V tom případě Vám děkuji za rozhovor.

Respondent: Není zač.

H. Transkripce rozhovoru č. 6 – Neprofesionální knihovna v městské části do 5 000 obyvatel

13. února 2020

Tazatelka: Kterou ze služeb regionálních funkcí knihovna využívá nejčastěji a považuje ji za nejvíce potřebnou pro správný chod své knihovny?

Respondent: Nejčastěji využíváme výměnné fondy. Vozí nám ho sem čtyřikrát do roka a jsme s ním velmi spokojeni, protože samozřejmě nemáme dostatek prostředků, abychom si koupili všechno, co potřebujeme, a taky by se nám to sem ani nevešlo.

Tazatelka: Se kterými dalšími službami si necháváte pravidelně a rádi pomáhat od krajské nebo pověřené knihovny?

Respondent: Osobně hodně využívám školení, která má naše krajská knihovna opravdu skvělá. Tam bych pochválila opravdu hodně, mají velmi kvalitní výběr školení, a když mohu a není to úplně mimo můj záběr, jdu na každé z nich. Jinak jsem párkrát využila služby, kdy mi přišli zrevidovat fond, nikoli ve smyslu provádění revize jako takové, tu si dělám sama, ale spíše pomoci s vyřazováním knihovního fondu, především titulů z naučné literatury. Když si požádám, tak není problém pomoci s fondem.

Tazatelka: Kterou ze služeb knihovna naopak využívá nejméně nebo vůbec?

Respondent: Určitě nevyžívám pomoci při nákupu a zpracování knihovních fondů pořízených z prostředků obce. Statistiku si také dělám sama.

Tazatelka: V Pardubickém kraji se nedaří dlouhodobě naplnit celostátní standard dvou metodických návštěv v každé z obsluhovaných knihoven zejména díky nízkému počtu úvazků metodiků. Vyhovuje Vám počet metodických návštěv, nebo by knihovna potřebovala více?

Respondent: Vyhovuje, jelikož jsme v úzkém kontaktu, takže když něco potřebuji, stačí říct. Samostatné metodické návštěvy ovšem metodičky nevykonávají, společně si tady všechno probereme, když rozvažejí výměnný fond, což úplně stačí.

Tazatelka: Nákup výměnných fondů je v Pardubickém kraji považován za stěžejní službu a standard. Jak důležitou vnímáte tuto službu a jak jste s jejím využíváním (cirkulací VF) spokojení?

Respondent: My jsme spokojení. S výměnným fondem se tu zastaví čtyřikrát do roka, pokaždé se dvěma bednami, což je asi 70 svazků.

Tazatelka: Do jaké míry knihovna využívá výměnný fond a jakým způsobem si zaopatřuje další nové přírůstky do svého knihovního fondu?

Respondent: Na naší pobočce je jeden regál s výměnným fondem, přibližně to může být asi 10 % celého fondu tamější knihovny. Tady je toho o trochu méně, jelikož i rychleji recyklují kvůli místu. Ne, že bych nechtěla, ale rychleji ty knihy vyměňuji, protože na ně nemám prostor. Celkově to můžou být přibližně 2 % z celého fondu. Nákup provádím z prostředků obce, na každou z knihoven mám daný balíček peněz na rok, a ty můžu podle svého uvážení čerpat. Nejvíce nakupujeme beletrii pro dospělé i pro děti, naučnou literaturu nakupujeme minimálně.

Tazatelka: Vykonává knihovna revizi a aktualizaci fondu samostatně, nebo si nechává pomoci od krajské knihovny?

Respondent: Samostatně, ale to je moje volba. Popravdě mě ani nenapadlo, že bych si v tomto ohledu nechávala pomoci. Vzhledem k tomu, že ten fond znám nejlépe, tak si to ráda dělám sama. Jediná pomocná síla, kterou potřebuji, je ta fyzická. Někdo, kdo bude ty knihy tahat se mnou.

Tazatelka: Zúčastňují se zaměstnanci knihovny, ať už sporadicky nebo pravidelně, některých ze vzdělávacích akcí či kurzů pořádaných krajskou knihovnou?

Respondent: Určitě, snažím se co nejpravidelněji. Poslední, čeho jsem se zúčastnila, byla přednáška na téma „médiá a fake news“, a bylo to velmi zajímavé.

Tazatelka: Existuje nějaký potenciální kurz, kterého byste se rádi zúčastnili, kdyby byl zorganizován?

Respondent: Já bych se ráda zúčastnila nějakého školení ohledně vypracovávání statistiky, jenomže každá knihovna v kraji má jiný automatizovaný knihovnický systém, tak by bylo dost těžké pro krajskou knihovnu něco takového uspořádat. Krajská knihovna má jiný systém než

já, a to se také týká i jiných malých knihoven. To znamená, že nějaká školení si musím já zařizovat přímo od té firmy, která mnou používaný systém vyvinula a spravuje.

Tazatelka: Jaký automatizovaný knihovní systém knihovna tedy využívá? A jak jsou řešeny případné zásahy do jeho programu, údržba?

Respondent: Verbis od firmy KP-SYS, která jej servisuje a případně mi radí.

Tazatelka: Sama jste si volila, že zrovna tento systém bude v knihovně využíván?

Respondent: Bohužel ne. Ten tu byl, už když jsem nastupovala, a upřímně bych si ho sama nevybrala. Pro mě je tam problém například se zmíněnými statistikami – je to vytvořené klasickými IT pracovníky. Sice za ty roky, co na tom pracují, se už lehce v knihovnictví orientují, ale ne tak, jak já bych potřebovala.

Tazatelka: Existuje ještě něco, co byste si přáli ve spojitosti s výkonem regionálních funkcí v Pardubickém kraji změnit, nebo Vám dokonce vadí?

Respondent: Pouze to, co jsem již zmínila. Jinak jsem s krajskou metodikou spokojená.

Tazatelka: Přáli byste si ještě něco doplnit, dodat?

Respondent: Asi ne.

Tazatelka: Děkuji za rozhovor.